

JAARGANG 36,
NUMMER 59

BULLETIN WIJNANDSRADE

UITGAVE HEEMKUNDEVERENIGING
VRIENDEN VAN WIJNANDSRADE

BULLETIN WIJNANDSRAD

'Bulletin Wijnandsrade' is een uitgave van de heemkundevereniging 'Vrienden van Wijnandsrade'. Het bevat nieuws, opstellen, fotoreportages, interviews en historische en heemkundige artikelen. Het centrale thema van het blad is: 'Wijnandsrade in de ruimste zin van het woord'. Het doel van 'Bulletin Wijnandsrade' is kennis over ons dorp (historie, cultuur en natuur) te verspreiden en te stimuleren. Het blad verschijnt twee keer per jaar. Een abonnement is gratis voor de leden van de vereniging.

Het lidmaatschap van de Vrienden kost € 12,50 per jaar (veel leden betalen een hoger bedrag). De leden die 'Bulletin Wijnandsrade' per post ontvangen betalen minimaal € 15,- per jaar.

Wilt u ook een artikel schrijven? Wilt u reageren? Ook interesse en inspiratie? Lever dan uw bijdrage of reactie in bij ons redactie-adres of mail naar: w.oehlen@kpnmail.nl. Mocht u in het bezit zijn van oude foto's, kaarten, prenten, artikelen, enz., die betrekking hebben op Wijnandsrade en die u in verantwoord beheer wilt geven of wilt laten kopiëren, scannen of fotograferen; neem dan contact op met een van onze bestuursleden. Hetzelfde geldt voor historische attributen of (mogelijke) archeologische vondsten uit de bodem in en rondom Wijnandsrade. De namen en telefoonnummers van onze bestuursleden staan achter in dit bulletin.

Contributie 2017

Mocht u de contributie over 2017 nog niet naar ons hebben overgemaakt, dan verzoeken wij u dit alsnog te doen. De contributie bedraagt (minimaal) € 12,50 per jaar. Natuurlijk helpt u ons zeer als uw bijdrage hoger uitvalt! Wij werken niet meer met acceptgiro's van de bank. U kunt uw financiële bijdrage overmaken op ons banknummer NL 43 RABO 013 77 36 371.

Deze publicatie is tot stand gekomen met medewerking van drukkerij Jacobs, Schimmert.

Bij de voor- en achterpagina

Een sfeerimpressie van de Kunstroute Wijnandsrade die op zaterdag 20 en zondag 21 mei vele bezoekers naar het dorp trok (foto: Kirsti Heijnen).

Uitgave van de heemkundevereniging
Vrienden van Wijnandsrade

Jaargang 36, nummer 59 (zomer 2017)

Kernredactie

Jack Jetten, Wiel Oehlen (coördinatie)

Redactieraad

Eppo Brongers, Jos L'Ortye, Esther Steins

Vormgeving

Marcellino Erven

Druk

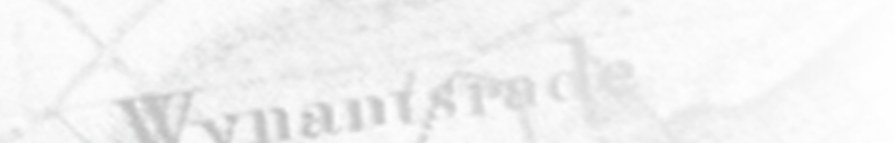
Drukkerij Jacobs, Schimmert

Redactie-adres

Wiel Oehlen, Goswijnstraat 2, 6367 EB Voerendaal (w.oehlen@kpnmail.nl)

INHOUDSOPGAVE

Ten geleide	Pag. 5
Kunst kijken in Wijnandsrade	Pag. 6
Sjtrieëktaal in de vakwerkhoezer i Zjwier en omgeëving (deel 1)	Pag. 8
Zilveren munt uit de bodem van Swier	Pag. 26
Schooltuin 'Het Paradijsje'	Pag. 32
Een aquarel uit 1949	Pag. 35
Gemengd Nieuws	Pag. 38
Verenigingsnieuws voorjaar 2017	Pag. 43
De interessante herkomst van de 'Röadsjer' familie Marell	Pag. 50
'Gaot mer wiejer en maak angere bliejer' (restaurantie wegkruis de Blauwe Steen)	Pag. 62
De parochianenlijst van Wijnandsrade uit 1813 (deel 3)	Pag. 63
Wijnandsrade digitaal	Pag. 68
Koninklijk Erkende Fanfare St. Caecilia Wijnandsrade	Pag. 70
honderdvijfentwintig jaar	
Rectificaties	Pag. 72
Koninklijke Onderscheidingen	Pag. 76
Terloops	Pag. 78
Colofon	Pag. 82

Ten geleide

Voor u ligt 'Bulletin Wijnandsrade 59'. Geen dubbelnummer deze keer zoals verleden jaar, maar de eerste van twee reguliere uitgaven die in het kalenderjaar 2017 zullen verschijnen. De opzet en het gevarieerde aanbod zijn hetzelfde gebleven, maar al doorbladerend en lezend zal het u opvallen dat wij – verspreid over het blad – plaats hebben ingeruimd voor de sponsors en begunstigers, die ons het uitgeven van 'Bulletin Wijnandsrade' financieel mede mogelijk maken. Daarmee hebben wij een antwoord proberen te vinden op het wegvallen van onze eerdere hoofdsponsor en het (vooralsnog) blijven vasthouden aan de lage contributie die wij onze leden in rekening brengen.

Maar het accent in ons blad ligt en blijft natuurlijk liggen op een gevarieerd en interessant aanbod aan informatie over het mooie Wijnandsrade. Wij vinden zelf dat ons dat ook deze keer weer uitstekend is gelukt. Oordeel zelf!

Deze editie verschijnt in woelige tijden. Mondiaal, landelijk, maar ook op lokaal niveau. Terwijl veel inwoners nog altijd moeite hebben met de herindeling van 1982, toen de zelfstandige gemeente Wijnandsrade opging in het grotere verband van Nuth, zullen de huidige gemeenten Nuth, Onderbanken en Schinnen met ingang van 1 januari 2019 worden samengevoegd tot de nieuwe gemeente Beekdaalen. De inwoners van Wijnandsrade zullen zich dus moeten voorbereiden op een nog grotere gemeente, waarin de lijnen nog langer zullen worden.

Het sterkt ons als redactie in de overtuiging door te blijven gaan met onze focus op het kleine; het centraal stellen van het mooie dorpje en van de hechte gemeenschap van Wijnandsrade. Wij hopen daarmee onze leden van het eerste uur te blijven aanspreken, maar ook de vele abonnees die er daarna zijn bijgekomen en de nieuwe generatie die in ons dorp opgroeit alsmede het groeiende aantal nieuwe inwoners van Wijnandsrade te bereiken en aan te spreken.

De redactie

Kunst kijken in Wijnandsrade

Op zaterdag 20 en zondag 21 mei stond Wijnandsrade (opnieuw) in het teken van de kunst. Opnieuw, want na de geslaagde Kunstroute Wijnandsrade van 2012 boden de Vrienden voor de tweede keer in hun vijfendertig jarig bestaan de gelegenheid aan plaatsgenoten hun creaties aan een geïnteresseerde publiek te tonen. En dat aanbod was niet aan dovemansoren gericht!

Zesentwintig kunstbeoefenaars grepen die kans enthousiast aan en hielden op een elftal locaties open huis. Verspreid over het dorp en de gehuchten Brommelen en Swier konden de vele bezoekers (gratis) genieten van een groot aantal disciplines, variërend van schilderen, tekenen en fotografie tot beeldhouwen, glasbewerken en het verfijnde werk van een echte edelsmid.

Affiche Kunstroute (ontwerp: Rob Kooiman)

In Brommelen exposeerde Anja Smeets met een aantal van haar cursisten (schilderen), in Swier Jac Kamp (edelsmeedwerk), in het kasteel van Wijnandsrade John Dekkers (schilderen),

Fabiano Peltre (schilderen) en Paula Souren (iconen), in de Conventuelenstraat Thea Graus (schilderen), in de Drummenstraat Jean Pierre Cremers (fotografie), in Koningsgraven Mariël Geurts (abstract brons), Ria Cox (fotografie), Marlies Kleine (beeldhouwen en plastic), Wil Litjens (schilderen) en René de Rijk (schilderen), in de Rhodestraat Willem Lenoire (beeldhouwen), Riek Meijers (schilderen) en Jes Pisters (schilderen) en in de Teheuxstraat Phil Bosten (schilderen).

Het plaatselijke Gemeenschapshuis bood plaats aan maar liefst elf exposanten, te weten: Aggie Dreessen (schilderen), Octavie Jetten (schilderen), Lineke Krotwaar (schilderen en boetseren), Marina en Monique van der Loo (glasbewerken), Annelies Marell (schilderen en boetseren), Elly Oehlen (keramiek), Chris Stevelmans (schilderen), Anke Verhees (schilderen) en Jacqueline van Wetten (schilderen).

Vele honderden bezoekers grepen dat weekend de kans aan de geëxposeerde kunst te bezichtigen en een aantal deelnemers daarbij aan het werk te zien en vaak een geanimeerd gesprek aan te gaan met de enthousiaste exposanten.

Mede dankzij de ideale weersomstandigheden was de belangstelling (vooral op de zondag) groot. Het maakte het kunstweekend al met al letterlijk en figuurlijk tot een zonnig festijn.

De Kunstroute Wijnandsrade was een initiatief van onze heemkundevereniging, die daarmee haar vijfendertig jarig jubileum extra luister bijzette.

Wiel Oehlen

Kunstroute Wijnandsrade 2017 (foto: Wiel Oehlen)

Sjtrieëktaal¹ in de vakwerkhoezer i Zjwier en omgeëving (deil I)

1 Hellebrook, vakwerkhoeës aan 't Zjwierdervootpaad, besjtoande oet 4+2 gebonter; jök mèt kröppel sjtiele op d'r ankerbalk; divergerende sjtieëpe d'ronger. Kuueningske op d'r wirvel. Lange sjoarbalk en lankgerekde vakke in d'r ziewand. 2017

Houten skeletbouw gevuld met leem, meestal vakwerk genoemd, komt in vroegere tijden algemeen voor in Europa, immers bij het bouwen van een woning gebruikt men de natuurlijke materialen uit de omgeving zoals hout, leem en stro. In Limburg zijn deze optrekjes grotendeels verdwenen, omdat men er, vanaf de 19de eeuw, op gaat neerkijken. De uitdrukkingen²: 'Leme buuj, erm luuj' of, sterker nog: 'Erm land, erm luuj, sjtruue daker, leme buuj' duiden op arme mensen in een lemen huis met een strodak in een arm land. Buuj betekent hier bouw. Op den duur gaat men zich schamen voor zijn 'breksjke', waaraan door het vergankelijke materiaal, veel terugkerend onderhoud noodzakelijk is. Dit is ook de reden voor de grote afbraak in de 20ste eeuw. Veel panden (met aanhangsels) zijn eerst wit geverfd, opdat het geheel er dan eender en netjes uit komt te zien. De huizen zijn te herkennen aan hun kleine raampjes, die niet altijd op een lijn staan. Echter, gaande de 20ste eeuw, wordt er steeds meer ver- of gebouwd in duurzame steen. Een eerste begin van duurzaamheid en luxe bestaat uit een opvulling met of een voorzetgevel van steen. De uitdrukking 'steenrijk' stamt uit deze periode.

¹ Els Diederer, Jaarboek 2012 Veldeke Limburg, I g'ne leem, sjtreektaal in 't Limburgs vakwerkhoeës, pag. 22-65

² Els Diederer, Jaarboek 2012 Veldeke Limburg, I g'ne leem, sjtreektaal in 't Limburgs vakwerkhoeës, pag. 52-55

2 Vuormalige vakwerkhoeëzer in 't centrum va Zjwier in 1955. In d'r topgeëvel van 't hoeës (19de ieëw) links is 't gerieëmsj gevöld mèt baksjtein. Op d'r ankerbalk sjteit 'n jök mèt middesjtjel, zuug foto 2a. De duur zit in d'r ziewand aan 't getske, hangend aan 'ne post. Aan d'r angere kant van 't getske sjteit de vrm. 18de ieëwse, witgekalkde sjuur mèt kruutske. D'r zichtbare ziegeëvel is nog va onbedekte leem. D'r sjprunk löpt onger 't uueversjteëkend daak doer, langs de mèskoel. De wuuning, woeëvan rechts nog 'n sjtökske te zieë is, hat 'ne vernuide sjteine sjtroatgeëvel oet 't ing van d'r 19de ieëw.

Zo is het ook gegaan met de vakwerkhuisen in Swier en omgeving, ze zijn op een uitzondering na, verleden tijd. In het vorige nummer van het Bulletin³ kwamen er enkele aan de orde, meer bepaald de historische achtergrond.

Om een beeld te krijgen van de 'vakwerkarchitectuur' in deze streek, is gebruik gemaakt van foto's van vakwerkpanden en van nog bestaande voorbeelden in de buurdorpen. Hierin is te zien hoe de bouwsels zijn geconstrueerd, tenminste als het balkwerk niet achter een laag kalk of cement verscholen zit. De bouwwijze, samen met de eigen dialectbenamingen en vaktermen, laten de 'streektaal' zien van het vakwerkhuis in onze omgeving. Het betreft in ieder geval allemaal optrekjes van het landelijke type, ze zijn klein uitgevoerd, eenvoudig en zonder opsmuk afgewerkt. Vergelijkend zien wij overeenkomsten, ook met vele andere vakwerkhuisen in Zuid-Limburg en in de Voerstreek.

³ Els Diederer, 2016, in het Bulletin van Wijnandsrade, De geschiedenis van een oude vakwerkhoeve in het centrum van Zjwier.

3

1 Zjwier, op nommer 2, rest os allein nog 'ne U-vormige vakwerkhoaf oet 1776. Opmerkelijk is d'r lange zjwoeëre ankerbalk boave de poat (noe va glaas) op d'r kop van d'r linkervluuegel. Noa rechts hat dit gedeelte 'n doersjleëpend daak ('nen aafhank) richting binneplaatsj (neet te zieë op de foto). D'r rechtervluuegel (foto 3a) besjteit oet 7 gebonter; aan d'r sjtroatkant mèt 'n baksjteine vuurzetmoer; aan d'r achterkant e gebont mèt 'n jök mèt middesjtjel (foto 3b). De gerieëmsjer zunt al zieëker mieë as 'n hauf ieëw gevöld mèt baksjtein. Om de völling passend te krieëge zunt in diverse vakke sjtruimloage (sjuins gemetselde loage) toegepast. Foto's 2015, 2016.

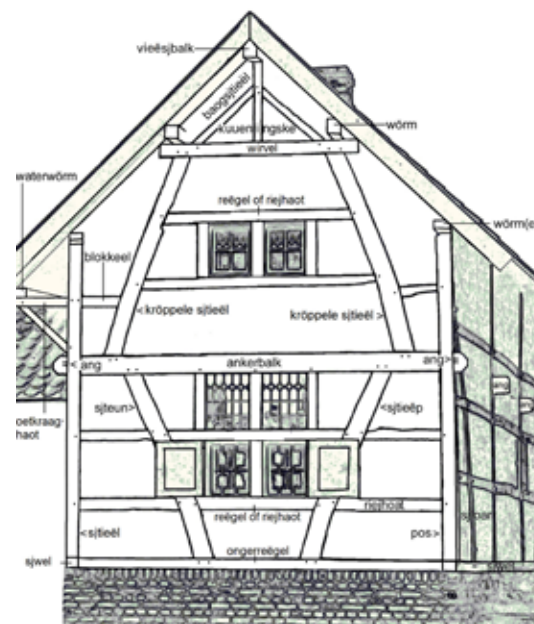
3a rechtervluuegel

3b achtergebont

4 Wieënesroa, jökke mèt kröppel sjtiele in d'r daaksjtjel van de vrm. wagesjuur van 't kesjtieël. Foto RDE⁴

5

6

4 RDE betekent Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed

De hoeëssjteul op de tekeninge (Els Diederer ©) zunt van 't nog besjtoande vakwerkhoeës in g'n Hëllebrook op 't ing van 't Zwiërs voetpaad (5) en 't vuurmalig hoeës aan 't anger ing van 't paad i Zwië (miniatuur 6). Zie geëve, same mèt de eige dialekbenaminge van ongerdele en de vakterme, inzicht in de constructie en plaatselijke boewsjtiel. Allebei de topgeëvele loate 't meis sumpel ontwerp zieë van 'n gebont.

Uuevereinkomste: 4 gebonter, 4 ankerbalk, jök op d'r ankerbalk, e kuueningske, hanebalk, lankgerekde vakke, lang sjoare. 't Enigste versjil zit 'm in de vorm van 't jök. I Zwië is dat rechtsjtoand, dat va Hellebrook hat kröppel sjtiele.

Samegevat zunt dat de volgende kenmerke:

- 1 't Gebont of gerieëmsj is eenvoudig, weust en functioneel, zonger decoraties
- 2 De toepassing van 'nen ankerbalk in 't gebont
- 3 't Vuurkomme van twieë sjtieëpe in d'r topgeëvel
- 4 'n Jök op d'r ankerbalk
- 5 Kuueningskes onger d'r vieësjbalk
- 6 Type dweësjhoeës mèt zaaldaak
- 7 Lankgerekde vakke in de zieweng mit lang sjoare

7 G'ne Brand, eenvoudig gebont met op d'r ankerbalk 'n jök mèt kröppel sjtiele. Onger d'r ankerbalk sjtoan twieë sjtieëpe. Alle balkwerk lieët hie, met get fantasie, de vorm van 'n 'baar' zieë. De venstere kenne gesjloate weëre mèt sjeëg. 2014.

1 't Gebint

Het gebint (*gebont*, *gerieëmsj*) (foto's 5) van een skeletbouw is fors en stevig, meestal gemaakt van eikenhout afkomstig uit de buurt. De uitvoering is zuiver functioneel, er is geen plaats of aandacht voor versieringen en decoraties, zoals andreaskruisen, houtsnijwerk en balkteksten, die zoveel te zien zijn in Duitsland, de Eifel en in de Elzas. Een normaal (landelijk) woonhuis bestaat uit 4 gebinten, het z.g.n 4-gebintenhuis, in een maat van ongeveer 6 x 11 meter. Eventuele uitbreiding geschiedt naar achteren, bij meer gaat men 'de hoek om', naar een L-vorm.

Nog verdere expansie resulteert in een u-vormige of gesloten hoeve. De breedte van het optrekje is afhankelijk van de lengte van de ankerbalk 5 - 6 meter; het aantal gebinten of traveeën bepaalt de lengte. Een travee correspondeert meestal met een vak. Een compleet gebint bestaat uit 2 posten of hoekstijlen; een ankerbalk, een juk, een koningsstijltje, blokkelen en twee steunen. Na het optrekken wordt het geheel vastgezet op het voetraam (*d'r ongerreëgel*), die op een stenen fundament ligt.

Een raamwerk (*'t gerieëmsj*) wordt uitgemeten en op de grond in elkaar gezet door de raammaker. De naam Ramakers gaat hier op terug. In het geval het passen en meten (onnodig) veel tijd in beslag neemt, wordt het volgende spreekwoord wel gebruikt: *'Met passe en meëte hōbbe ze hāöm 't sipek opgegeëte'*, (om op die manier naast het loon meer eten te krijgen).

6a De drie vuursjte gebonter van de vrm. sjuur i Zwië zunt hie aafgebroake. Op de foto zieën v'r 't vierde gebont (met rechtsjtoandig jök) leunend op de twieë sjoare van de zieweng links en rechts. Rechts sjteit 't woeënhoeës mèt de vernuide baksjteine sjtroatgeëvel oet 't ing van d'r 19de ieëw. Foto Meessen, 1963

Techniek en vorm zijn van generatie op generatie overgeleverd, misschien ook afgekeken bij

huizen in de omgeving. Dit bepaalt voor een groot deel het karakter. Alle houtverbindingen worden getoogd met gesneden, houten pennen (toogneëgel). Schroeven en spijkers komen er niet aan te pas. Om het geheel foutloos in elkaar te kunnen zetten, krijgt iedere balk bij een verbinding een telmerk. Vooral in het geval van verhuizing, een vakwerkhuis is roerend goed tot 1800, zijn deze notities een noodzaak. Zoals de akte van Paffendorf uit ca 1600⁵ laat zien 'ver-huis-den' 4 huisstoelen vanuit Swier naar een andere plek om weer opgetrokken te worden in Swier, Geleen, Sittard en bij de Platsmolen in Nuth.

Als de gebinten klaar zijn, worden zij met naoberhölp en d.m.v. een tredmolen (win) opgetrokken. De uitdrukking: 'Wat 'n oprèksjke!' gebruiken wij nu nog bij het zien van een opmerkelijk gebouw!

2 Ankerbalk

8 Ang mèt twieë sjpieje in 't sjpekhoëes op de Vink. 2006

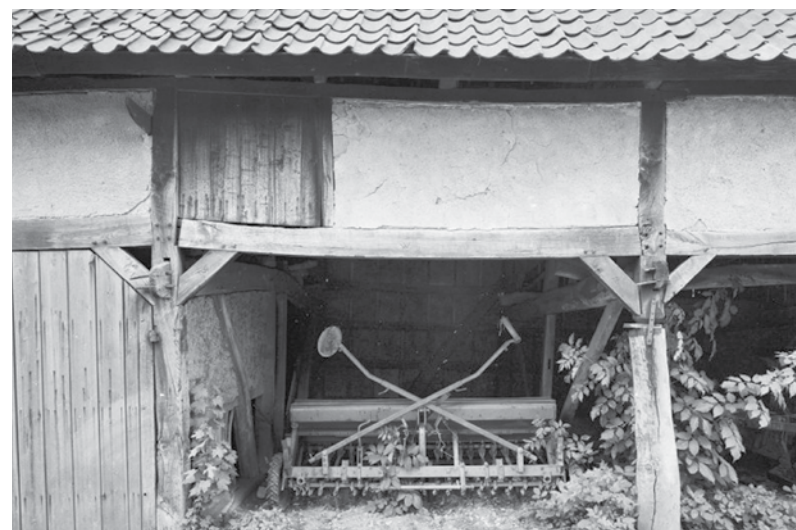
Een tweede kenmerk is de ankerbalk, die de twee zware posten of hoekstijlen van het gebint met elkaar verbindt (foto's 5, 6). Hij steekt op beide uiteinden met versmalde platte, verticale pennen, de *angen*, door en buiten de posten uit.

Door een gat in de ang wordt een wig (*sjpie*, *sjloat*) geslagen om op die manier de verbinding strak te trekken. Men noemt deze balk ook wel *moerbalk* (*moer* = *moeëder*). Moorbalken dragen de kinderbalkjes (*kingerbelkskes*, ook *treëme* of *treëve*), waarop de vloerplanken liggen. Bij een zgn. *getreënde* plafond is de ruimte tussen de kinderbalkjes *toegevitsj* (in gebogen vorm afgewerkt).

⁵ Akte van Paffendorf (ca 1600) van de familie van De Bongart en heer van Wijnandsrade bevindt zich in Düsseldorf. In deze lijst staan alle toenmalige (vakwerk)huizen in Swier en ook welke zijn afgebroken en elders weer opgetrokken, in Swier, Sittard, Geleen en Nuth Platsmolen: "dat hoes is aeffgebraecken ende is nae Sittard gevoert ende aldaer gebout". Met dank aan de genealogen Jo Hoen en Funs Patelski.

4a

4b

Wieënesroa, wagesjuur van 'tkesjtieël mèt lankwerpige vakke; de sjtiele en reëgelsj weëre gesjoard mèt korbeelkes; de ange van de ankerbalke zunt hie aafgesjloate mèt twieë sjpieje of sjloate. Alle verbinginge zunt getoogd met houte toogneëgel, èwvel, doa is toch 'n verbinging oetgezakt. Tèlmerke in de vorm van Romeinse ciefersj. 1992, RDE 300250.

9 Wieënesroa, Opfergeltsjtroat 3, gedeeltelike versjteining van vrm. vakwerkhoeës. 1977, RDE 19161

3 Sjtieëpe en sjtiele

Alle staande balken heten stijlen. Men onderscheidt hoekstijlen (posten), tussenstijlen, middenstijlen en wandstijlen. Kreupele stijlen staan niet recht, maar schuin. Stijlen op de ankerbalk zijn meestal onderdeel van een juk. In de topgevel wordt de ankerbalk ondersteund door steunen (*sjtieëpe*, *sjeërde(r)sj*). Als gevolg van het overlangs zagen van een boomstam tot balken zie je vaak symmetrisch gespiegelde lijnen, die de topgevel zijn unieke uiterlijk geven. Alle balken samen tonen het *gesjoer*, het unieke gezicht van een vakwerkhuis.

4 Jök

Op de ankerbalk staat over het algemeen een juk, dat als functie heeft om het dak te ondersteunen. Het heeft rechtstaande of schuinstaande (*kröppel*) stijlen of benen. Op de twee benen ligt een jukdebalk, die *wirvel* wordt genoemd. Een rij wervels lijkt namelijk op een wervelkolom. Soms bevindt zich de horizontale ligger tussen de stijlen, die dan hoger doorlopen, dan is sprake van een H-frame. Bij grotere exemplaren heeft een juk vaak nog een extra middenstijl. Met blokkelen wordt het geheel vastgemaakt aan de posten en / of het dakspant.

5 Kuueningske

Op elke wervel staat meestal een nokstijltje (*kuueningske*) als ondersteuning van de nokbalk (*vieësjbalk*). Het wordt geschoord door twee boogstijltjes. Dit koningsstijltje is een overblijfsel van de lange nokstaander (*op 't Duutsj: der König*) die heel vroeger, voor 1600, werd toegepast om het dak te dragen vanaf de grond. Bij het later toepassen van een dakstoel is die koning gekrompen tot koninkje. De vergelijking komt van het geliefde kegelspel waarin de belangrijke koning ook erboven uit steekt.

5a Hellebrook, op 't ing van 't Zwiërs voetpaad, oprèksjke van 4+2 gebonter, 5 travéeë, lankgerekde vakke en lang sjoare. Gerestaureerd in 1993. Foto 2016.

5b Hellebrook: de gebonter bie de restauratie in 1993, gezieë vanaaf d'r binneplei. 'n Riej wirvels liekene op 'ne wervelkolom. Aoch de kuueningskes zunt good woar te numme. RDE 300968

5c Hellebrook, hoeës aan 't Zjwiersj vootpaad, alle vakwerk zit verborge achter kalk en cement. De ange verroaje de plaatsje van de gebonter. Vakwerkhoezer zoage in deën tied oet as witte huuskes mèt 'willekeurig' geplaatsjde klein vënsterkes. 1977, RDE 190535

5d 'n Vënsterke (Hellebrook) zit tösje de reëgelsj en is getralied. D'r sjlaag hingt mèt 't gehing in töaldesj. 2016.

10 Vrm. topgeëvel i Zjwier, nommer 17, (noe 53), op d'r forsje ankerbalk sjeit 'n H-frame-jök (de jöksjtiele laope doer, langs 'ne tösjebalk-ligker), met blokkele vastgemaakt aan post en daaksjpant. Op d'r wirvel sjeit 't gesjoard kuueningske. 't Daak hat rechts 'nen aafhank (doersjleipend daak), 'n oetbreiing richting d'r achtergaard. Bie 't later völle van de vakke mèt bakstjein koam me neet gans precies oet, de boavenste loag woert doarom aagepast mèt 'n sjtruimloag (sjuins gemetselde sjein). Foto Ger Hukkelhoven, 1960

10a

10b

10a 'n Tösjegebont van ditzelfde optröksjke hat kröppel sjtiele op d'r ankerbalk sjtoa. 1999, RDE 330915.
10b Oprichtdatum den 23 may 1644 in 'ne reëgel.

10c

10d

9d Aan d'r kant van de 'Habetsgats' kreeg dit optreksjke, mieë as 'n ieëw later (1800), zoeë lieët 'ne gevelsjeite zieë (9c) 'ne topgeëvel va sjepekloage (9d) besjtoande oet 7 rieje baksjeite tösje 2 loage mergel. De toepassing van sjepekloage is typisch vuur ós omgeëving (kieëk hoofsjtök 8, Bulletin van dec. a.s.). Foto's Ger Hukkelhoven, 1960

10e Vrm. Vakwerkhoeës va 6 gebonter, Zjwier 17 (noe 53). D'r zichtbare topgeëvel hat e gerieëmsj gevöld mèt baksjeite. Rechts d'r aafhank. In 'ne reëgel in de witgekalkde ziewand a g'n sjtroat sjeit de oprichtingsdatum den 23sten may 1644 ingekratst. (3e travee va rechts, foto 10b). Links, neëve de daakkapel, bevingt zich 'ne vuurzatgeëvel mèt sjepekloage oeët 1800, woeëteënge nog later 'ne lieëgere aanboew is gerealiseerd. Foto: Ger Hukkelhoven, 1960

2a Links, vakwerkhoeës i Zjwier oet d'r 19de ieëw, jök mèt kröppel sjtiele en middesjtjel. I.p.v. 'n kuueningske weëdt hie gebroek gemakt van tweeë sjtielkes, links en rechts. Onder d'r ankerbalk sjoan de sjtieëpe kortbie de heuk. Dit hoeës hat zien vorm behouwe, meh is noe gans versjteind. 't Witgekalkde vakwerkhoeës d'r neëve is ouwer, minstens 18de ieëws. (Ansichtkaart, 1960).

11 Vrm. vakwerkhoeës Zjwier 3, besjtoande oeët 4 gebonter ofwaal 3 traveeë, aafgesjuind wolfsdaak; lang vakke gevöld mèt witgeverfde baksjeite. De vënsteröäpeninge zunt later vergruuet, doer de reëgelsj heen. Dia Jaap Bloebaum, 1958.

12 **Brommele**, vuormalige watermuele, 2017.

13 Advertentie in 't Limburgs Dagblad 1966.

Weë wèt welk boerderieke hie bedoeld is? Reacties geër aan de redactie.

Els Diederer

(foto's en tekeningen zijn van de auteur, mits anders vermeld)

Bibliografie

Els Diederer, Jaarboek 2012 Veldeke Limburg, I g'ne leem, sjtreektaal in 't Limburgs vakwerkhoe, pag. 22 - 61

Els Diederer, Bulletin van de Vrienden van Wijnandsrade, De geschiedenis van een oude vakwerkhoeve in het centrum van Zwier, pag. 67 - 82, december 2016

In de volgende uitgave van het Bulletin verschijnt deel 2 van dit artikel.

voor aanleg en onderhoud van al uw groenobjecten

luijten
GROENTECHNIEK

f in t You Tube

Alles in één hand, **dat ontzorgt**

Luijten Groentechniek is een dynamisch en energiek bedrijf, dat bestaat uit een team met groene vingers, harde werkers en knappe koppen. Sinds de oprichting in 2003 hebben we al menig project met plezier mogen ontwikkelen, uitvoeren en onderhouden.

Door ons veelzijdige aanbod van diensten, bieden we onze klanten een totaalpakket aan. Zo hoeft je nergens meer naar om te kijken. Alles in één hand... dat ontzorgt!

LUIJTEN GROENTECHNIEK BV

De Velde 61
6363 CE Wijnandsrade
(045) 565 0711

www.luijtengroentechniek.nl
info@luijtengroentechniek.nl

Professioneel
en betrouwbaar!

petit
• verbindt •

• telecom • projectmanagement • IT oplossingen • domotica & beveiliging

Stationstraat 59 • 6361 BH Nuth • T 045 564 23 24 • petitverbindt.nl

DAS MONTAGE
Keukens Badkamers Interieur

Marco Das

Jan Maenenstr 28
6383 AE Wijnandsrade

06/16166633

das-montage@ziggo.nl

Zilveren munt uit de bodem van Swier

Op 30 maart 2017 heeft een onderzoeker van archeologische bodemschatten een muntvondst gedaan op een akker in Swier. Dat wij de exacte locatie hier niet aangeven, komt omdat amateurs niet op het spoor gezet dienen te worden met metaaldetectoren het bodemarchief ter plaatse te verstoren. Voor het eerst wordt in dit tijdschrift van deze vondst melding gemaakt, omdat het een bijzondere munt betreft uit 1767, toen Wijnandsrade behoorde tot de Oostenrijkse zuidelijke Nederlanden.

De zilveren munt van 20 Kreuzer laat het heraldische wapen van de keurvorst van Wittelsbach zien. Dit wapen werd gevoerd door de koning van Beieren, Maximiliaan III Joseph, die zetelde in München op Schloss Nymphenburg. Dit was destijds een omvangrijk paleis in Barokstijl, dat in 1664 als zomerresidentie werd gebouwd voor de Wittelbachse keurvorst Ferdinand Maria von Bayern, als geschenk aan zijn echtgenote Henriëtte Adelheid van Savoye na de geboorte van hun zoon en troonopvolger Maximiliaan II Emanuel. De zoon van Maximiliaan II Emanuel werd later keizer van het Heilige Roomse Rijk onder de naam Karel VII Albrecht (1697-1745). Diens zoon Maximiliaan III Joseph (1727-1777) is degene die op de gevonden munt staat afgebeeld. Zijn moeder was Maria Amalia van Oostenrijk, dochter van keizer Jozef I.

Wapen van keurvorst Maximiliaan III Joseph von Wittelsbach (Beieren)

In de vroege Middeleeuwen voerden de hertogen van Beieren verschillende wapens naast elkaar. De belangrijkste zijn het wapen met de blauw-witte ruiten en het wapen met de gouden leeuw

op een zwart veld. Nadat deze dynastie ook het bewind ging voeren in het keurvorstendom van de Pfaltz, ontstond de gewoonte het wapen met de ruiten in de eerste plaats te verbinden met het hertogdom Beieren en het wapen met de leeuw met het keurvorstendom van de Pfaltz.

De keurvorst van de Pfaltz verloor zijn waardigheid en zijn landen tijdens de Dertigjarige Oorlog (1618-1648) omdat hij was opgestaan tegen het keizerlijk gezag. Dit was overigens de oorlog, waarin in 1631 Wilhelm von dem Bongart, vrijheer van Wijnandsrade aan de zijde van de keizer sneuvelde in Leipzig. De keizer, die deze oorlog verloor, moest de keurvorstelijke waardigheid en de Pfaltz overdragen aan de hertog van Beieren. Aan de keurvorstelijke waardigheid van de Pfaltz was het aartsambt van Drost verbonden en het bijbehorende wapen van de rijksappel werd daarom opgenomen in het wapen van Beieren (in het kruispunt van de vier kwartieren).

Muntzijde van de gevonden zilveren Kreuzer

De gevonden munt heeft een diameter van 29 mm en een dikte van 1,8 mm. Het gewicht is 6,4 gram. De legering is 500 zilver. Deze muntsoort werd geslagen in de jaren 1763-1777. Aan de muntzijde staat het wapen van de familie Wittelsbach en de toenmalige nominale waarde van de munt is 20 Kreuzer. Daarnaast staat het jaar van uitgifte 1767. Het randschrift luidt: "In

Deo Concilium" (naar het plan van God). De kroon is de keurvorstenkroon van Beieren. Verder staan er twee ketens van onderscheidingen op, waarvan wij in de bovenste die van het Gulden Vlies herkennen. Aan de kruiszijde van de munt staat het portret van keurvorst Maximiliaan III Joseph en profile, omlijst door een lauwerkrans en het randschrift: A.D.G.MAX.IOS.U.B.&.P.S.D.C.P.R.S.R.I.A.&.E.L.L.

De A staat voor Oostenrijk, waaronder Beieren toen ressorterde, D.G voor Deo Gratia (door de gratie Gods) Maximiliaan Joseph, Uber Bavaria & Pfaltz. De letters daarna duiden de gebiedsdelen aan waarover hij verder heerste. De drie laatste letters staan voor Elector van Lotharingen

Kop- of kruiszijde van de gevonden zilveren Kreuzer

Dat deze munt in Swier terecht is gekomen, kan verschillende oorzaken hebben, maar het meest voor de hand ligt dat zij verloren is door een soldaat uit het Beiers-Oostenrijkse leger. Het kan geen toeval zijn dat bij de verfraaiing van het kasteel rond 1775 in het trappenhuis een schildering werd aangebracht van een officier en een schildwacht uit het Oostenrijkse leger.

Er moet in die tijd een regiment in de Heerlijkheid Wijnandsrade gelegerd zijn geweest (of

ingekwartierd), zoals vaak geschiedde tijdens troepenbewegingen.

Dat uitgerekend een militair afkomstig uit Beieren hier is geweest, heeft te maken met de politiek handelen van Maximiliaan na de Vrede van Füssen in 1745. Vanaf die tijd vocht hij mee met de Oostenrijkers en de tweede helft van de 18^e eeuw, toen hier de Zevenjarige oorlog werd uitgevochten, waren de Hollanders en vooral de Fransen uit op het bezit van de Zuidelijke Nederlanden.

Uniform van een Beiers-Oostenrijkse soldaat te velde

Deze oorlog werd gevoerd van 1756-1763, maar na die tijd bleven veel Oostenrijkse legionairs hier gestationeerd, vooral om de grenzen met het Staatse gebied te bewaken. Limburg was toen een echte lappendeken en de grenzen liepen van dorp tot dorp. Klimmen en Hulsberg waren bijvoorbeeld Staats en Wijnandsrade en Nuth Oostenrijks.

Aan deze toestand kwam definitief een einde toen de Fransen in 1794 dit gebied in bezit namen en de Oostenrijkers zich terugtrokken. De zilveren munt zal in de grond van Swier terecht zijn

gekomen ergens in de jaren 1767-1777. Daarna was deze muntsoort niet langer meer in omloop. Wij kunnen dit zo stellen, omdat de bevolking hier mede door de sterk wisselende staatkundige situatie, gewoon was de Brabantse munt als geldmiddel te gebruiken en niet de Oostenrijkse. De Brabantse munt had als hoogste geldstuk het gouden pond, daarna kwam de zilveren pattacon (dukaat), dan de zilveren gulden.

De pattacon was nog een overblijfsel uit de tijd dat het hier nog Spaans grondgebied was (tot 1661). Bij de jaarlijkse gemeentelijke schatting (omslag) werden de bedragen uitgedrukt in guldens en stuivers, de beestenschatting in pattacon, schelling en stuyver. Brabantse munten hadden een brede verspreiding in verband met de handel, bijvoorbeeld Antwerpen, Brussel, Doornik, Arras, Maastricht en Den Bosch. Het Vlaamse pond was een geaccepteerde standaard van Brabant tot en met Nederland en zelfs tot aan Hamburg. Onder het bewind van keizerin Maria Theresia (1745-1780) werd de Maria Theresia Thaler sinds 1751 geslagen. In Oostenrijk en in de Balkan werd dit de meest populaire zilveren munt. Ook in delen van Afrika en het Midden Oosten kwam deze in omloop en werd beschouwd als een solide betaalmiddel. Na de dood van Maria Theresia bleef de Maria Theresiathaler populair in haar verspreidingsgebied, maar in onze contreien is ze nooit veelvuldig in omloop geweest.

Keurvorst Maximiliaan III Joseph

Terug naar Maximiliaan III. Hij heette voluit Maximiliaan Jozef Karl Johan Leopold Ferdinand Nepomuk Alexander von Wittelsbach. Hij werd op 28 maart 1717 in München geboren. Toen hij 17 jaar was en nog minderjarig, verklaarde zijn vader keizer Karel VII Albrecht hem in januari 1745 op zijn sterfbed mondig, zodat hij hem kon opvolgen. Zijn vader stierf vlak daarna op 20 januari en Maximiliaan volgde hem op als keurvorst van Beieren. Hij werd meteen geconfronteerd met een strijd om de erfopvolging van de keizerstroon, de Oostenrijkse successieoorlog. Zijn tante Maria Theresia had haar vader Karl VI willen opvolgen, maar sommige landen gingen uit van de salische wet die opvolging door vrouwen verbood. Daarom was de vader van Maximiliaan keizer geworden, maar nu hij dood was, ontbrandde de strijd opnieuw. Maximiliaan sloot met zijn tante reeds drie maanden na de dood van zijn vader de Vrede van Füssen op 22 april 1745, waarbij hij zich neerlegde bij de claim van zijn tante. Hij werd ook haar bondgenoot. In 1748 werd de successieoorlog gewonnen en werd Maria Theresia samen met haar echtgenoot Frans I Stephanus keizerin en keizer van het Heilige Roomse Rijk.

Als Keurvorst van Beieren verbeterde Maximiliaan in zijn land de rechtspleging, verkleinde het leger en zijn hofhouding, hief vele kloosters op en bevorderde akkerbouw, nijverheid, wetenschap en kunst. Tot zijn opvallendste daden behoren het invoeren van de algemene leerplicht en het stichten van de Bayerische Akademie der Wissenschaften. In het op orde brengen van de financiën was hij echter minder succesvol. Daarom bleef zijn aandeel in de oorlogsvoering beperkt. Omdat zijn huwelijk met Maria Anna Sophia Sabine Angela Francisca Xaveria, prinses van Polen en Saksen, geboren 28 augustus 1728 in Dresden kinderloos bleef, stierf met Maximiliaan op 30 december 1777 (hij stierf aan de pokken) de Beierse linie van het Huis Wittelbach uit. Zijn weduwe overleefde hem tot 17 februari 1797. Hij werd in Beieren opgevolgd door zijn neef Karel Theodor van de Pfaltz.

Waartoe een muntvondst in Swier-Wijnandsrade niet allemaal aanleiding kan geven.

Jos Linssen en Jack Jetten

Schooltuin 't Paradijsje

Het is ruim twee jaar geleden dat de eerste spade de grond in ging in de schooltuin van basisschool St. Stefanus. In het bulletin van de winter 2015 (nummer 56) is al verhaald over de totstandkoming van dit initiatief: het idee van de heemkundevereniging en het IVN, de geweldige hulp van Remy Luijten bij het realiseren ervan en de vrijwilligers die zich er bij aansloten. Een vaste groep vrijwilligers die er vanaf het begin al bij waren, werkt nog steeds met veel plezier iedere zaterdagochtend in de tuin, tenzij de weergoden anders beslissen

In die twee jaar zijn er allerlei activiteiten rond de tuin georganiseerd om de school de tuin in te brengen, en de tuin in de school: een groentemarkt, klusprojecten voor de tuin tijdens de techniek-weken, aardappels poten, plantjes voorzaaien en later nog verpotten in de klas en korte lessen over de zuurgraad van de aarde, hoe een aardappel groeit en meer. Het bestuur van de stichting 't Paradijsje is in gesprek met de schoolleiding om dit verder uit te bouwen want de kinderen mogen hun handjes nog veel vaker vuil komen maken! De vrijwilligers hebben in ieder geval plannen en ideeën genoeg om dit tot een succes te maken, ook door leuke dingen in de tuin te plaatsen. Zo staat er sinds vorig jaar een 'levende tipi' in de tuin, gemaakt van wilgenschuiten. Deze tent groeit langzaam dicht, de takken kunnen gevlochten worden en zo ontstaat een heerlijke beschutte groene plek om in te spelen, je te verstoppen of een verhaaltje te horen!

In die twee jaren is de tuin ook gegroeid; er zijn niet alleen velden voor groentes en een grote stenen spiraal met kruiden, maar langs de tuin en ook achter de school zijn allerlei fruitsoorten geplant.

Naast laagstam fruitboompjes als appel en peer, die de kinderen bij de officiële opening in 2015 hebben geplant, staan er nu ook veel kleinfruit struikjes; bramen, frambozen, kruisbessen en meer

Sinds september 2016 zijn er onverwachte nieuwe vrijwilligers in de schooltuin gekomen via Kompas van de gemeente Nuth: vluchtelingen met een verblijfsstatus die in de gemeente wonen, komen helpen in de tuin om zo in contact te komen met Nederlanders uit de gemeente en om de taal beter te leren spreken. Sindsdien hoor je op zaterdagochtend regelmatig: 'Nederlands praten alsjeblieft!' als in 't Paradijsje Arabisch of Eritrees wordt gesproken – of Limburgs.

Een heel fijn samenwerkingsproject: er wordt hard gewerkt, gepraat, vrolijk gelachen en veel van elkaar geleerd. Een extra maatschappelijke functie voor de schooltuin waar iedereen de vruchten van plukt!

Één zaadje dat mede in de tuin water en mest heeft gekregen, is het initiatief voor het Taalcafé voor anderstaligen, het heeft wortel geschoten in de bibliotheek in Nuth en het groeit goed.

(foto: Kirsti Heijnen)

(foto: Kirsti Heijnen)

Als er in de tuin wat minder te doen is, gaat men 'naar buiten': de vrijwilligers hebben geholpen met de laatste klus van het opknappen van beschoeiing en oevers langs de vijver van het kasteel en tijdens een wandeling heeft men onderweg zwerfafval opgeruimd. Vele handen maken licht werk, zo is er meer tijd voor contact; de zaterdagochtenden zijn altijd vruchtbaar en gezellig. Iedereen komt met een blij gezicht en gaat met een glimlach weer naar huis. 't Paradijsje is de ideale plek om het nuttige met het aangename te combineren en je krijgt nog verse groenten, fruit en kruiden ook!

Op de Facebook-pagina van de tuin: 'Dorps-schooltuin 't Paradijsje' kunt u volgen wat er zoal gebeurt in de tuin.

Wilt u meewerken en meegenieten, en dat hoeft niet iedere zaterdag, neem dan contact op via de school, Facebook of iemand van de heemkundevereniging of kom gewoon eens langs tussen 9.30 en 12.30 en neem gerust uw (klein)kinderen mee!

Kirsti Heijnen

Bovenste rij: Ali (Palestina), Ahmad (Syrië), Ger oet Wienesroa, Jehya (Syrië), Tekla (Eritrea)
Onder: Joep, Wilfried, Lou, Kirsti en Michaël (Eritrea) , twee andere Syriërs ontbreken op deze groepsfoto (foto: Mieke Crijns)

Een aquarel uit 1949

Een groet uit Midden-Limburg

(afbeelding: uit het privé-archief van Jos L'Ortye)

Vorig jaar kreeg ik van een parochiaan uit St. Odiliënberg een schilderijtje (aquarel) ten geschenke, dat ik eens bij een bezoek aan haar had zien hangen. Ik zei toen: 'Oh, wat leuk: kasteel Wijnandsrade, één van mijn vorige parochies'.

Dat wist zij blijkbaar niet, wel dat het van Dolf Wong was, een vooral in onze regio bekende beeldhouwer en kunstenaar, zoon en een Roermonds huisarts met een Chinees-Surinaams familienaam (Wong Lun Hing). Een van zijn eerste beelden was de 'jubileumfontein' in Roermond, waarvoor hij in 1946 de opdracht kreeg en dat in 1948 werd onthuld. Van een jaar later (1949) dateert het hierbij afgebeelde schilderijtje.

Wong overleed onlangs op 95-jarige leeftijd. Laat nu op diezelfde dag (de 26ste april jl.) ook de lieve dame komen te overlijden, die mij vorig jaar Wongs schilderijtje van het kasteel van Wijnandsrade cadeau deed!

Het schilderijtje is alweer bijna 70 jaar oud, maar houdt voor mij toch op een speciale manier de herinnering aan 'de parel van Zuid-Limburg' levend.

Jos L'Ortye, pastoor

Specialisten kliniek Mosaderma

Mosaderma biedt medisch specialistische zorg (dermatologie, plastische chirurgie, vaatchirurgie, pijnbestrijding, huid- & lasertherapie en cosmetische behandelingen) die voldoet aan hoge kwaliteitseisen. Met een ervaren team van medisch specialisten bieden wij de patiënten hoogwaardige zorg met extra aandacht voor goede voorlichting, persoonlijke benadering en korte wachttijden.

Nieuw bij Mosaderma hand pols

Onze plastisch chirurg kan uw hand & pols problemen deskundig behandelen, denk bijvoorbeeld aan het Carpaal Tunnel Syndroom, Trigger Finger, de ziekte van Dupuytren of bijvoorbeeld een ganglion of cyste. Drs. A. Michels zal ruim de tijd voor u nemen en samen met u het gewenste behandelvoorstel bespreken.

Vorstadia huidkanker behandelen met speciaal licht, niet snijden & geen littekens

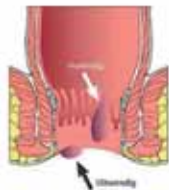
Photodynamische therapie (PDT) is een weinig pijnlijke en effectieve manier om o.a. (beginnende vormen van) huidkan-

ker aan te pakken. De te behandelen huidafwijking wordt belicht met een intensieve rode lichtbundel. De zieke huidcellen sterven na de behandeling af en worden binnen enkele dagen tot weken vervangen door gezonde nieuwe huidcellen.

Kliniek Mosaderma ook expert op het gebied van anale klachten

Op het proctologisch spreekuur wordt aandacht besteed aan klachten van de anus of het anale kanaal, zoals anale fistels, jeuk, aambeien of scheurtjes. 'Ondanks de klachten, zoals branderige pijn of bloedverlies, gaat nog geen dertig procent naar de dokter', vertelt dr. Van Neer. Jammer, want er is veel aan te doen. Met een verwijzing van uw huisarts kunt u bij Mosaderma terecht voor uw eerste consult en aansluitend proctologisch onderzoek.

Patiëntvriendelijke spataderbehandelingen

Mosaderma behandelt veel mensen die te maken hebben met spataderen en ontsteking van de aderen. We zijn in het bezit van het Spataderkeurmerk en hebben veel ervaring op dit gebied. De VNUS Closure Fast behandeling is zeer effectief en geeft nauwelijks bijwerkingen of complicaties. De kleinere aders, de zgn. berenklakjes, kunnen we goed behandelen met behulp van laserlicht.

Kliniek Mosaderma
Schuureikenweg 60
6432 HX Moensbroek
Telefoon 045 - 528 32 97

ZKN Certificaat

Kliniek Mosaderma heeft de audit van KIWA succesvol doorlopen en daarmee het keurmerk van Zelfstandige Klinieken Nederland behaald.

Specialisten kliniek Mosaderma

Dermatologie
Dr. P. Mulkens
Dr. F. van Neer
Mevr. K. Houben (physician assistant)
Mevr. J. Jacobs (physician assistant i.o.)

Plastische chirurgie
Dr. N. Sinsel
Drs. A. Michels

Vaatchirurgie
Drs. J-P. Biscompte

Pijnbestrijding
Dr. C. Wilhelmi
Dr. V. Fuchs

Huid- en lasertherapie
Mevr. M. van Doel - Meuwissen
Mevr. L. Pelzer

Live your own style!

KAPSALON LA VIE PETIT

OPFERGELTSTRAAT 14 • 6363 BW WIJNANDSRAD • T. 045 577 88 80

WWW.LAVIEPETIT.NL

De Naamse Steen
schafstlokaal en b&b

Fer & Brenda Peters

Laar 16
6363CT Wijnandsrade
0031 45 5112440
info@denaamsesteen.nl
www.denaamsesteen.nl

Wijnandsrade 3 augustus 1940 – Voor de kapitale som van f 159.000 kocht de NV Houthandel Stassen-Marres uit Hoensbroek, donderdag 1 augustus in het Amstelhotel te Heerlen, de hoeve „De Velde”, ongeveer tien minuten ten zuidoosten van Wijnandsrade gelegen. Met haar ruim 71 bunder land en weiden was deze hoeve oorspronkelijk het eigendom van de familie von Bongart. Haar geboortedatum moet vermoedelijk teruggaan tot de 15e of 16e eeuw; in het jaar 1817 echter werd ze door een hevige brand in de as gelegd, doch onmiddellijk op doelmatige wijze hergebouwd, zoals men boven de ingang van de hoeve kan lezen: lUbente Libero barone FerDinanDo von Bongart InfeLICI e Cinere sUrGo (baron Ferdinand von Bongart liet mij uit deze noodlottige puinhoop opbouwen). In de laatste halve eeuw heeft de hoeve „de Velde” vele eigenaren gekend, om nu het eigendom te zijn van de NV Houthandel Stassen-Marres.

Wijnandsrade 1 mei 1952 – De heer Vaessen van hoeve „De Velde” was met zijn tractor op het land bezig, toen zijn 8-jarig zoontje, die op het werktuig was geklommen, er plotseling afviel en tussen de schijven viel. De jongen werd aan knie en hals gewond. Na geneeskundige hulp werd hij naar huis gebracht. De verwondingen zijn niet van ernstige aard.

De laatste restanten van de voormalige hoeve 'De Velde' (foto: Wiel Oehlen)

Wijnandsrade 19 april 1967 – Donderdag wordt in Wijnandsrade een grote demonstratie van nieuwe machines en werktuigen voor de aardappelcultuur gehouden. De demonstratie zal om 13.30 uur beginnen op het bedrijf van de heer H. Vaessen, hoeve „De Velde” en de proefboerderij te Wijnandsrade. Indien het weer tijdens de demonstratiedag ongunstig is, wordt deze demonstratie verschoven naar dinsdag 25 of vrijdag 28 april. Dit zal donderdag via de radio in het programma land- en tuinbouwberichten van 6.40 uur en 12.30 uur worden medegedeeld. Het programma ziet er als volgt uit: het klaarmaken van het pootbed met schudeggen, gecombineerde grondbewerkingswerktuigen, boxer-egge en vollevelsfrees; het klaarmaken van het pootbed en volautomatisch poten in één werkgang; volautomatisch poten, waarbij de losse grond vóór de trekkerwielen wordt weggeschoven; het opbouwen van aardappelruggen met anaardgarnituren geuleggen en rijenfrees.

Wijnandsrade 13 juni 1968 – Het onlangs in de gemeente Wijnandsrade opgerichte actiecomité, dat zich ten doel stelt te protesteren tegen de herindeling der gemeenten, wil een actie voeren om te komen tot de oprichting van een comité voor geheel Zuid-Limburg. Het comité is van mening, dat de protestactie op grote schaal gevoerd dient te worden en gaat er tevens van uit, dat alle betrokken gemeenten, die opgedeeld dreigen te worden, grotendeels dezelfde belangen en het zelfde doel hebben. Het plaatselijk comité bestaat uit 17 leden, die spontaan uit de bevolking naar voren zijn gekomen. Het is zonder meer duidelijk, dat een gezamenlijke actie meer effect sorteert, dan wanneer dit afzonderlijk gebeurt, zo stelt het comité. „Het is daarom zaak uit vertegenwoordingen van alle plaatselijke comités een overkoepelend orgaan te vormen om aldus de gezamenlijke belangen te verdedigen.” Het actiecomité heeft reeds meerdere nog nieuw te vormen comités kunnen contacten gelegd. Reeds bestaande en zich wenden tot het raadslid Vaessen, de Velde 61, Wijnandsrade, tel. 04405--337.

Wijnandsrade 21 juni 1993 – De afronding van de eerste fases van de restauratie in en rondom Kasteel Wijnandsrade nadert met rasse schreden. In verband daarmee wil de Stichting tot Behoud van Kasteel Wijnandsrade nog dit najaar een kunstwerk plaatsen in de slotgracht aan de voorzijde van het kasteel. Indien de gemeenteraad in zijn vergadering op dinsdag 29 juni instemt met een bijdrage van twintig mille, komt bij de ingang van het kasteel een kunstwerk voorstellende een harpspeelster. Het kunstwerk van Eijdsenaar Fons Bemelmans is een bronsplastiek van bijna anderhalve meter hoogte en wordt geplaatst op een hardstenen sokkel. Rondom de sokkel worden drie fonteinën aangebracht. Het kunstwerk dat bijna 64 mille kost, wordt voor de helft gesubsidieerd door de provinciale regeling beeldende kunst.

Wijnandsrade 6 mei 1978 - Zonder al te veel tegenstand ging de raad van Wijnandsrade gisteravond akkoord met het voorstel, over te gaan tot de verkoop van 27 percelen bouwterrein in het bestemmingsplan „Kern Wijnandsrade” aan particulieren. Het gaat in totaal om 17.130 m², die volgens het college van B.& W. 1.217.300 gulden moeten opbrengen. Dit komt neer op een bedrag van 71 gulden per m². Een en ander houdt in dat de raad bovendien akkoord ging met een grondkostenverhoging van 4.40 gulden per m². Dit naar aanleiding van de kostprijs van deze grond die door de raad in maart 1977 reeds eerder werd vastgesteld. Het raadslid Steins was niet geheel tevreden met de toewijzing van de bouw kavels. Volgens zijn mening waren enkele kopers niet volledig aan hun trekken

gekomen. Raadsvoorzitter burgemeester Frans Cortenraad stelde het raadslid gerust, want van een ondervervdeling was geen sprake. Met de verkiezingen in het vooruitzicht verkeerde de raad schijnbaar in een goede bui, want men had geen moeite om een krediet beschikbaar te stellen van 4850 gulden voor het maken van een schetsontwerp voor de herinrichting van de Pastorijsstraat. Burgemeester Cortenraad hield de raad voor dat het maken van een ontwerp van groot belang was. De Pastorystraat is het oudste stukje van Wijnandsrade en het wegdek wordt steeds slechter. Men ging ook akkoord met een subsidiëring aan het majorettenkorps, terwijl het tekort van 112 gulden, die is ontstaan bij de Oranjefeesten, door het gemeentebestuur aangevuld zal worden.

Wijnandsrade 19 februari 1931 – Dinsdag had in onze parochiekerk de sluiting plaats van een Triduüm, gepredikt door pater *Vijgen*¹, Redemptorist. Doel van dit Triduüm was in hoofdzaak te komen tot oprichting van een Broederschap van Onze Lieve Vrouw van Altijddurenden Bijstand. Vele parochianen hebben zich reeds als lid opgegeven.

Wijnandsrade 8 juni 1963 – Op donderdag, 13 juni, wordt te Wijnandsrade, na de driedaagse kermis “der kirmesman begrave”. Het feest begint om 19 uur. „Der kirmesman”, het slachtoffer van een dulle braspartij tijdens die kermisdagen, wordt in optocht door heel Wijnandsrade gevoerd, vergezeld van zijn treurende echtgenote, zijn wenende kinderen en diepbedroefde vrienden en bekenden. Omstreeks 21 uur zal de stoet arriveren bij zaal Bloebaum, waar iedereen tot besluit van de kermis nog eens vrolijk zal kunnen hossen en springen. Tussentijds zal een “notaris” de testamentaire verdeling van de eigendommen van “der kirmesman”, bekend maken. Tegen half twaalf zal men zich in zeer droevige stemming naar de “begraafplaats” begeven (het parkeerterrein bij de vijver) waar “d'r Man” op traditionele manier zal “begrave” zal worden.

Wijnandsrade 2 september 1933 – Doordat het paard van dhr. Opfergelt schrok sloeg het op hol en kwam in den vijver terecht. Dhr. Opfergelt die op de hooiwenner zat, wist nog op tijd eraf te springen, terwijl het paard en de machine na veel moeite weer op het droge gebracht konden worden.

¹ Het betreft pater Reinier Hubert Maria (Hubert) Vijgen (1899-1964), die uit Heerlen afkomstig was en destijds ijveraar was voor de verering van O.L.Vrouw van Altijddurende Bijstand. Een jaar eerder was de kapel op de Vink voor die verering opgericht.

Oud burgemeester Opfergelt te paard (foto: uit het privé-archief van Jack Jetten)

Wijnandsrade 31 juli 1984 – Langs de oevers van de Bissebeek, in het natuurgebied Hulsbergerbeemden, worden momenteel veertien bomen gerooid. Het gaat om elf Canadese populieren, twee wilde kerseebomen en een es. De bomen worden gekapt omdat ze te groot en te oud zijn geworden. In de kapvergunning die de gemeente Nuth heeft afgegeven is een herplantplicht opgenomen. Binnenkort zal in dit gebied dus een aantal nieuwe bomen worden geplant. In het Integraal beleidsplan voor natuur, landschap, recreatie en toerisme van het recreatieschap van Oostelijk-Zuidlimburg, wordt het gebied omschreven als een bestaand bos voor recreatief medegebruik waar een zeer beperkte rustige vorm van recreatie mogelijk is. In het bewuste plan wordt dit gedeelte van de Hulsbergerbeemden omschreven als een “te verruigen gebied”. Het betreffende bosje is particulier eigendom en de eigenaar wilde de oevers van de Bissebeek toch niet al te fors laten verruigen. Daarom gaat, om in houttermen te blijven, de beuk erin.

Wijnandsrade 2 maart 1955 – Ten bate van de reisvereniging “Het Vinckenhof” zal op 13, 14, 20, 21, 27, en 28 Maart en 3 en 4 April a.s. een schietconcoers worden gehouden in café Erens, Dorp 23 alhier.

Wijnandsrade 5 september 1966 – Op dinsdag 6 september toont Zuid- Limburg op de terreinen van de K.I. (Kunstmatige Inseminatie) in Wijnandsrade het puik van zijn varkens. Rond honderd dieren: beren, zeugen, zeugen met biggen, vetmesters en sterzeugen

Wijnandsrade

zullen een beeld geven van het moderne, economische varken, zoals dit door slager en consument wordt gewenst. Op dit ogenblik is het varken een van de steunpilaren van het gemengde bedrijf. De vette varkens zijn duur en de biggen kosten veel geld. Geen wonder dat boeren en mesters proberen het juiste varken op de juiste plaats te brengen. In Wijnandsrade lopen dinsdag de schoolvoorbeelden op vier korte poten rond in de diverse hokken en kan iedereen de “ware Jacob” vinden. Omdat in Zuid-Limburg het varken niet zo’n voorname plaats inneemt als op de bedrijven in Midden- en Noord-Limburg, is deze tentoonstelling voor de boeren in het zuiden van het grootse belang. Enkele beroemde vaderdieren van de K.I. uit Heythuizen zullen ter opluistering aanwezig zijn en laten zien welk een hoge klasse door een goede fokkerij kan worden bereikt. Ook enkele sterzeugen tonen hun welgeschapen exterieur en zullen de fokkers uitnodigen deze nieuwste fokrichting te volgen. De keuringen beginnen om 10 uur.

Uit het krantenarchief van Jack Jetten

Verenigingsnieuws voorjaar 2017

In memoriam

In de eerste helft van 2017 willen we de volgende leden herdenken die zijn overleden: Dhr. Zef Portz, dhr. Hub Bemelmans, dhr. Albert Driessen, mw. Lies Erens-Curfs, en dhr. G.F.P. Straver. De heemkundevereniging heeft op passende wijze haar medeleven betuigd.

Terugblik Algemene Ledenvergadering 2017

Op maandag 13 maart 2017 vond de algemene ledenvergadering (ALV) plaats in het gemeenschapshuis van Wijnandsrade. Voorzitter Wilfried Dabekaussen heette de 31 aanwezige leden van harte welkom. Aansluitend werden 2 minuten stilte betracht voor de overleden leden in het afgelopen verenigingsjaar. Onze vereniging telde op de vergaderdag 239 leden. De aftredende bestuursleden Wilfried Dabekaussen (DB), Esther Steins (AB) en Math Marell (AB) stelden zich allen herkiesbaar en werden met algemene stemmen herkozen. Rein Krikke gaf als penningmeester een toelichting op de exploitatierekening 2016. Op advies van de kascontrolecommissie (de heren Lambert Driessen en Math Marell) werd het bestuur decharge verleend. De kascontrolecommissie voor 2017 zal bestaan uit mw. Riek Meijers en dhr. Lambert Driessen. Na de rondvraag volgde een lezing en diaprojectie door mevrouw Annie Schreurs-Derks van het Volkskundig Bureau NostalNu met als titel: “Van Esjelegoonsdig tot Poasje”. De toehoorders bedankten haar na de lezing met een warm applaus.

Dodenherdenking Wijnandsrade 2017

70 jaar na de tweede Wereldoorlog is het van groot belang om de doden uit WOII te blijven herdenken. De heemkundevereniging zorgt er jaarlijks voor dat deze kaars blijft branden. Op maandag 4 mei begon deze herdenking met een gebedsdienst in de St. Stephanuskerk. De voorzitter benadrukte daarbij in zijn toespraak dat vrede en vrijheid, zeker in deze tijd, niet vanzelfsprekend zijn. Het kerkelijk zangkoor St. Caecilia zorgde in de kerk voor de muzikale ondersteuning.

De jaarlijkse dodenherdenking (foto's: Kirsti Heijnen)

Buiten, rondom de oorlogsplaque, werd de plechtigheid voortgezet met een toespraak door de burgemeester van de gemeente Nuth, de taptoe door een afvaardiging van de koninklijk erkende fanfare St. Caecilia en, met ondersteuning van het zangkoor, het zingen van het Wilhelmus. Ter afsluiting van deze stijlvolle herdenking volgde een bloemenhulde door het gemeentebestuur, de heemkundevereniging, leerlingen van de basisschool en Scouting Nuth.

144e Pelgrimage naar de Basiliek van Sittard

Op zondag 7 mei werd om 05.45 uur, onder goede weersomstandigheden, voor de 23 deelnemers het startsein gegeven voor de jaarlijkse voettocht naar de Basiliek van O.L. Vrouw van het Heilig Hart in Sittard. De 16 kilometer lange tocht werd gecoördineerd door Esther Steins en begeleid door Ruud Kerckhofs. Halverwege de tocht werd in Puth-Schinnen gepauzeerd en kon onder het genot van koffie of thee de meegenomen proviand worden genuttigd. Na deze wandeling door de natuur sloten de wandelaars zich om 09.30 uur aan bij de andere deelnemers en ging het vanaf het station in Sittard in processie met de koninklijk erkende fanfare St. Caecilia en Gemengd Kerkelijk Zangkoor van Wijnandsrade naar de basiliek. Na de H. Mis, geleid door kapelaan Geilen, werden rondom de basiliek de terrassen bevolkt om deze lange traditie met voldoening af te sluiten.

Op weg naar Sittard (foto: Kirsti Heijnen)

De fanfare in actie voor de basiliek (foto: Kirsti Heijnen)

De Isidorus-Gerardus Route naar Wittem

Op woensdag 7 juni 2017 vond de jaarlijkse wandeling plaats vanaf de Isidoruskapel in Swier naar Wittem. Na het maken van een groepsfoto vertrok om 09.00 uur de groep richting Wittem. Het is ieder jaar weer genieten van de prachtige natuur in het Limburgse land. Holle wegen en vergezichten maken deze tocht tot een bijzondere belevenis. In Randsdaal werd een sanitaire stop gehouden. Na een flinke afdaling, konden de wandelaars, aan de voet van de Vrakelsberg, genieten van een rustpauze. Hier kon, met uitzicht op de heuvels rondom Elkenrade, de meegenomen proviand worden genuttigd. Na deze natuurwandeling van circa 16,5 kilometer arriveerde de groep rond 13.30 uur in Wittem. Na de mogelijkheid om een kaarsje aan te steken bij de H. Gerardus werd, met veel voldoening, aangeschoven bij een van de terrassen. In ieder geval zal in 2018 deze traditie, in 2002 op gang gezet door Jan Jansen zaliger, Hub Ritzen zaliger en Wiel Oehlen worden voortgezet. Ook dan weer is de organisatie in handen van onze heemkundevereniging.

Schooltuin “t Paradijsje”

In het jaar 2016 is de schooltuin overgegaan in een stichting met een eigen bestuur. Hierin is de schoolleiding en de voorzitter van onze vereniging vertegenwoordigd. De tuin heeft zich ontwikkeld tot een prachtig leerobject voor de leerlingen van de basisschool St. Stefanus. Bijzonder is tevens de deelname van zo'n 6 asielzoekers/ statushouders die met veel enthousiasme hun bijdrage leveren aan het onderhoud van deze volkstuin. Niet alleen doen ze veel kennis op over het planten en oogsten van inheemse planten, groenten en fruit,

maar leren ze ook het beheersen van de Nederlandse taal. Inmiddels is er voor hen ook een z.g. taalcafé in de bibliotheek in Nuth.

Poëzieroute, voortgang organisatie

De realisatie van de eerste 2 routes is met veel enthousiasme ontvangen. De ontwikkeling van de 3e gedichtenroute via Swier en Weustenrade is in volle gang. De dragers zijn klaar. Een dankwoord aan onze dorpsmid Theo van Oppen is daarbij op zijn plaats! De 29 ontvangen gedichten zijn van een goed niveau en worden door een deskundige jury beoordeeld. Leden, instanties en de media zullen tijdig worden geïnformeerd over de openingsdatum en bijbehorende activiteiten.

Trofee van Pater Van der Zee. Opstelwedstrijd 2017

Het thema voor 2017 is "Het jaar van de kruisen en kapellen". Met 10 leerlingen van groep 8 van de basisschool St. Stefanus is ter oriëntatie een rondje in en rondom het dorp gemaakt. De jury heeft weer een behoorlijke klus om tot een terechte winnaar te komen van deze jaarlijkse opstelwedstrijd. De resultaten zullen in een volgend bulletin bekend worden gemaakt.

Excursie naar Trier

Op zaterdag 13 mei organiseerde de heemkundevereniging haar vijfjaarlijkse excursie naar Trier. Om 9 uur werd per touringcar vertrokken naar deze monumentale stad. Na aankomst brachten de 35 deelnemers een bezoek aan de Jezuïetenkerk waar pater Eberschweiler begraven ligt. Jack Jetten gaf op beknopte en verhelderende wijze een toelichting bij het graf. Dit werd door iedereen zeer gewaardeerd. Na een lunchpauze nabij de Konstantin Basilica konden de deelnemers op eigen gelegenheid het historisch centrum bezoeken, waarbij vooral de O.L.Vrouwekerk, de Dom en de Porta Nigra hun aandacht kregen. Uiteraard werd onder een stralende zon gebruik gemaakt van de sfeervolle terrassen in de binnenstad. Een regenbui om 17.15 uur kon geen afbreuk meer doen aan een geslaagde dag met mooie herinneringen aan de stad Trier. Voldaan keerde het gezelschap om 20.25 uur weer terug in Wijnandsrade.

(foto: Henk Schrijvers)

Kunstroute Wijnandsrade 2017

Zaterdag 20 en zondag 21 mei stonden in het teken van de kunstroute in en rondom Wijnandsrade. Er waren 11 locaties waar de kunstliefhebbers hun hart konden ophalen. Heel verrassend om te ervaren hoeveel creativiteit ons dorp te bieden heeft! Elders in dit bulletin wordt verder aandacht besteed aan deze route waar kunst en natuur aan elkaar worden verbonden.

Bulletin 59

Ieder jaar een kwalitatief volwaardig bulletin in stand houden is geen sinecure. Het vereist behoorlijk veel inzet van de redactiecommissie, die niet alleen moet zorgen voor voldoende artikelen, het beoordelen en redigeren er van, maar ook de hele opmaak en het drukproces bewaakt. Op dit moment zijn Jack Jetten en Wiel Oehlen verantwoordelijk voor deze hele gang van zaken en dat gaat hen goed af. Een compliment daarvoor! Gelukkig is de distributie van de 300 exemplaren goed geregeld en zorgt het bestuur voor de verzending of bezorging in het dorp. Financieel is het realiseren van zo'n mooi bulletin een hele kluit. De contributie dekt de kosten slechts ten dele. Ondersteuning door bedrijven en instanties bieden ook dit jaar uitkomst. Ook zij verdienen een woord van dank!

Jo Luijten, secretaris

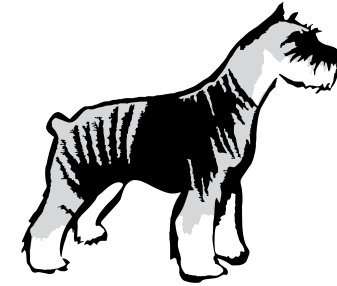

vooruitlopen
op verandering

Hondentrimsalon Lousan

voor een deskundige behandeling van uw hond

Louis en Anita de Rijk

Drummenstraat 2
6363 BA Wijnandsrade
Tel.: 045 - 524 48 67

RIJSCHOOLROGER

Rijlessen van 60 min.
Erkend instructeur
ADHD en autisme
Ook automaat
en E achter B

www.rijschoolroger.nl

De interessante herkomst van de 'Röadsjer' familie Marell

Dat de Röadsjer familie Marell nakomelingen zouden zijn van een 18e eeuwse notaris Masrell uit Hasselt en daarmee een telg zou zijn van de adellijke familie Mascherel die eeuwenlang heer en meester in Wijnandsrade was¹ is natuurlijk een interessant verhaal. Waar de 'Röadsjer' Marells in werkelijkheid vandaan komen is echter niet minder interessant. De eerste Marell die zich aan begin van de twintigste eeuw in Wijnandsrade (Swier) vestigde was Hendrik Jan Marell (1871-1954). Daarmee legde hij de basis voor een sterk band die tussen familie Marell en Wijnandsrade zou ontstaan. Hendrik Jan was in het voorjaar van 1896 in Keulen (Zollstock) getrouwd met Gertrud Haas (1876-1932), dochter van Johann Haas en Helene Berger uit Efferen, thans het op één na grootste stadsdeel van Hürth, gelegen in de Rhein-Erfst-Kreis (ten Zuid-Westen van Keulen)². Ten tijde van hun huwelijksluiting woonde ze blijkbaar allebei in Zollstock, een stadsdeel op de linker-Rijnoever, in het zuiden van Keulen. De eerste keer dat deze plaats genoemd wordt is in het jaar 1877. Daarvóór was het gebied op enkele steenfabrieken na nog helemaal onbebouwd. De naam verwijst naar een tolhuis ('Zollstock'), dat vroeger bij de kruising van een veldweg met de oude, langs de stadsrand van Keulen lopende 'Bischofsweg' stond. In 1887 bestond Zollstock uit een twintigtal huizen behorend tot de "Bürgermeisterei" (gemeente) Rondof, die toentertijd door 38 gezinnen bewoond werden. Bij gelegenheid van een gemeentelijke herindeling werd het gehucht Zollstock in het voorjaar van 1888 een (stads-)deel van Keulen. Parochieel gezien had het gebied altijd tot de parochie Immendorf behoord. Vanaf 1887 behoorde Zollstock tot het dat jaar opgerichte rectoraat Raderthal (St. Mariä Empfängnis). Eind 1900 werden in Zollstock al een kleine 1000 inwoners geteld. Dat was de reden dat in het voorjaar van 1901 een eigen 'Kirchenbauverein' werd gesticht, hetgeen resulteerde in de bouw van een eerste provisorisch kerk en de afscheiding van - het inmiddels tot parochie verheven - Raderthal (1908). Het nieuwe rectoraat Zollstock werd aan de heilige paus Pius toegewijd, die in het 150 de marteldood stierf. In dit rectoraat was van 1910 tot 1913 de latere aartsbisschop van Keulen, kardinaal Joseph Frings (1887-1978) als kapelaan werkzaam. In 1913 werd ook Zollstock een zelfstandige parochie. Pas vanaf de twintiger jaren zouden er de woonwijken gebouwd worden die dit stadsdeel thans zo kenmerken³. Tegenwoordig behoort Zollstock tot het Kölner 'Stadtbezirk' van Rodenkirchen.

In die 'booming town' op de linkeroever van de Rijn leerden Hendrik Jan Marell en Gertrud Haas elkaar kennen, een plaats waar beiden waarschijnlijk terecht gekomen waren op zoek naar werk. Voor Gertrud was een kattensprong; voor Hendrik Jan allerminst. De eerste jaren na hun huwelijk (1896) woonden ze ook nog even in Zollstock, waar hun eerste twee kinderen werden geboren: Maria Elisabeth (1897) en Godfried Joseph (1898). Niet lang daarna verhuisden ze naar Hendrik Jans geboorteplaats Schinnen, waar zoon Jan Hendrik werd geboren (1901), om uiteindelijk naar Wijnandsrade (Swier) te verhuizen, waar de overige kinderen werden geboren:

1 Jack Jetten: Hoog bezoek op Kasteel Wijnandsrade in: Wijnandsrade BinnensteBuiten (2007) blz.278-281: "zijn de Mascherels uit Wijnandsrade naar België gevlucht?"

2 akte Burgerlijke Stand (Standesamt Köln-Süd) dd.11 mei 1896; het kerkelijk huwelijk werd op 17 mei daaropvolgend gesloten in de rectoraatskerk van Raderthal; aldus (de kopie van) het trouwboekje in het bezit van Math Marell (Wijnandsrade)

3 wikipedia: "Zollstock (Köln)"; website: KGV Köln-Zollstock: „Chronik St. Pius“

V.l.n.r.: (Opa) Hendrik Jan, Frits, Sjeng, Frans, Mathieu, Bernard, Harry, Zef, Emile Marell (met dank aan Ria Marell)

Achter v.l.n.r.: Frits, Sjeng, Frans, Mathieu, Bernard, Harry, Zef, Emile
Voor v.l.n.r.: Catherine, Marie, Opa Hendrik Jan, Greetje Marell (met dank aan Ria Marell)

Frans Johan (1903), Anna Maria (1905), Mathias Hendrikus (1907), Anna Maria Margaretha (1910), Josephus Bernardus (1912), Catharina Maria Anna (1914), Henri (1916), Peter Joseph (1917) en Emiel Antonius Franciscus (1921), waarmee het totaal aantal kinderen op twaalf uitkwam. Dochter Lisa (1797-1921) kwam in 1921 op slechts 24-jarige leeftijd in Wijnandsrade te overlijden en vond er ook haar laatste rustplaats, op het oude kerkhof rond de kerk. Ook haar moeder die elf jaar later (in 1932) overleed werd er begraven, evenals Hendrik Jan zelf, die begin 1954 op 82-jarige leeftijd overleed in Doenrade, op het kasteel waarin toentertijd (van 1924 tot 1957) een door de Zusters Oblaten uit Hulsberg gerund oudemannenhuis (bejaardenhuis) was gevestigd⁴.

Hendrik Jan Marell kwam oorspronkelijk uit Schinnen, waar hij in de zomer van 1871 was geboren als zoon van Pieter Joseph Marell (1829-1892) en Marie Elisabeth Essers (1836-1901). Laatstgenoemden waren in 1869 in Schinnen getrouwd. Uit dit huwelijk zijn zes kinderen bekend, ook allemaal in Schinnen geboren: Maria Anna (1869), Hendrik Jan (1871), Maria Anna (1873), Maria Elisabeth (1876), Pieter Joseph Hubert (1889) en Hubert (1882). De op één na jongste zoon Pieter Joseph Hubert (Zef) Marell (1879-1947), sinds 1900 gehuwd met Maria Helena Rosalina Derrez (1880-1929), werd stamvader van de Nuther Marellen. Zef begon later in zijn huis de Pastorijstraat een café; daartoe liet hij in 1924 een zaal aanbouwen⁵.

De gemeente Schinnen bevatte indertijd naast het dorp Schinnen zelf ook nog *“de dorpen Puth en Sweijckhuijsen, benevens de gehuchten Wolfhagen, Thulle, Hommert, Heisterbrug, Dancken, Hegge, Breinder en Nagelbeek, en (besloeg) eene oppervlakte van 1462 bund., waaronder 1426 bund. belastbaar land, waarop zich 399 huizen bevinden, die 1993 inwoners tellen, en zich deels op den akkerbouw en veeteelt toeleggen, en deels in eenige fabrieken, als 2 brouwerijen, 2 looierijen, 1 azijnfabriek, 1 olie- en 2 korenmolens werkzaam zijn. Men heeft te Schinnen een R.C. kerk, en te Sweijckhuijsen eenijkerk; benevens 3 gemeentescholen als: 1 te Schinnen, 1 te Puth, en 1 te Sweijckhuijsen ... Het dorp Puth telt 96 huizen en 500 inwoners, en heeft eenen waterput van 150 voet diep; benevens vindt men daar het adellijk huis ‘Puth’, dat afkomstig is van den Baron de Haring, thans eigendom van den Graaf van Ansembourg, die er zijn zomerverblijf houdt. Het dorpje Swijckhuijsen of Sweijckhuysen telt 546 huizen met 270 inwoners, die een fraaije parochiekerk, een eene gemeenteschool hebben” (1851)*⁶.

Pieter Joseph (II) Marell was op zijn beurt een zoon van een gelijknamige Pieter Joseph (I) Marell (1798-1870), sinds 1823 gehuwd met Maria Elisabeth Palmen (1795-1837). Uit dit huwelijk zijn 7 kinderen bekend, allemaal in Schinnen (Puth) geboren: Maria Ida (1823), Maria Agnes (1825), Maria Anna (1827), Peter Joseph (1829), Johannes Stephanus (1831), Johanna (1833) en Johan Peter (1835). Aangezien de oudste dochter ruim vóór de officiële huwelijksluiting op 22 oktober 1823 werd geboren, vond wettiging bij gelegenheid van het burgerlijke huwelijk plaats: *“terstond hebben ons beide verklaard, dat van hun gebooren*

*is een kind van het vrouwelijk geslacht, ingeschreven in dit register van den burgerlijken stand dezer gemeente Schinnen, in datum van twee en twintigsten julij jongstleden met naam Palmen Maria Ida, welke dochter zij verklaaren te zijn hun kind”*⁷. Na de vroegtijdige dood van zijn vrouw hertrouwde Peter Joseph (I) in de zomer van 1838 met Johanna Maria Jeukens (1807-1878). Uit dit huwelijk werden in Schinnen (Puth) nog drie kinderen geboren: Peter (1840), Frans (1845) en Jan Hubert (1847). Het gezin Marell (gespeld als ‘Morell’) komen we in het Schinnen bevolkingsregister tegen in Puth, in het huis net nummer 63: *“Morell, Piet. Jos. Morell (50); Jeukens, J^e Maria (22),; Morell, Pieter Joseph (20), Stephanus (17), Jⁿ Hubert (2) ; Jeukens, Maria (31) en Morell, Mina (1937)”*. De trek naar Duitsland (Pruisen) zat er blijkbaar al vroeg in: zowel bij Stephanus, als bij Pieter Joseph en Jan Hubert vinden we de aantekening dat ze naar Duitsland, en wel in 1853, 1854 resp. 1856⁸.

Een onechtelijk kind kwam in die tijd wel vaker voor. Ook Pieter Josephs tweede echtgenote was een onwettig kind, namelijk op 9 juni 1807 geboren te Beek als dochter van Jacobina Jeukens⁹. Deze Anna Maria Jeukens was waarschijnlijk een zus van Johanna Maria Jeukens op 23 december 1810 gedoopt als dochter van Jacobina Jeukens (“in fornicatione”). De akte van de Burgerlijke Stand die diezelfde dag wordt opgemaakt noemt de 35-jarige Jean Papert uit Rolduc (Herzogenrath) als vader, terwijl de ambtenaar verder nog aantekent dat de moeder blijkbaar uit St. Geertruid kwam. Dit alles om maar aan te geven dat wat vroeger werd opgeschreven en aangetekend ook niet allemaal klopte, laat staan dat het in het gewone leven van alledag allemaal volgens het boekje ging of dat “het vroeger allemaal beter” was, want van deze (Joh)anna Maria zijn verder nog twee (‘natuurlijke’) kinderen bekend voordat ze in 1838 trouwde met Pieter Joseph Marell! Volgens de Nationale Militie was Pieter Joseph toen trouwens 1,674 groot, had hij een vol gezicht een klein voorhoofd, bruine ogen, een gewone neus, een gemiddelde mond, een grote kin, bruin haar en dito wenkbrauwen¹⁰.

Maar wettig of niet: geboorten werden wel opgetekend, zoals onwettige kinderen ook ‘gewoon’ gedoopt werden. De geboorteakte van (stamvader) Pieter Joseph (II) Marell vermeldt het volgende: *“den achttiende frimaire sevende jaer der france Republique is voor mij, J.T. van den Bergh, agent municipale der gemeente Schinnen canton d’ Oirsbeek, departement der Nedermaas gecompareert de borgeresse Mechtildis Fockens, gebortig in de gemente van Spaubeek canton voors. nu woenachtig tot Puth aengevelt, ressort dese gemente oud ses en sestig jaeren, vergeselt met den borger Meeks, oud vijf en dertig jaeren, wolspinder van professie, gebortig en woenachtig in Sweykhuysen, ressort Schinnen, de welcke mij verclaaren als dat de (wettige) dogter van haer eerste comparant, Maria Ida Donners gisteren avont ten acht uren gebaert heeft eenen jongen soene onegt waervan sij mij den naeme gegeven heeft van Peter Josep Marell. Volgens dese declaerante en versekering van de geborte aen mij gedaen soo hebbe volgens opgesteld den welcken de grootmoederen getuygen met mij ondertekent hebben opdat als boven.*

4 A.M. Beckers-Schuwerth, P.M. Boudewijn en J.M. Beckers: Gedenkboek Weldadige Stichting Jan de Limpens 1886-1986 (1086) blz.108-126

5 CRG (“Rijkshet”): Gemeentearchief Nuth (T002), invent.nr.bv 123

6 G.M. Poell: Beschrijving van het Hertogdom Limburg (Maasbree 1981) b.lz.166

7 Geboorte-, huwelijks- en overlijdensregister Burgerlijke Stand Schinnen 1823 nrs. 67 en 85

8 EHCSG: (oud) gemeentearchief Schinnen, invent.nr. 497, blad 280

9 Geboorte-, huwelijks- en overlijdensregister Burgerlijke Stand Schinnen 1810 nr. 99 en 1838 nr. 77

10 Burgerlijk Stand Schinnen Huwelijksbijlagen 1838

Dit is de x merck van Mechtildis Fokens schryven onervaeren, de merck x van Joannes Meeks, schryven onervaeren. J.T. van den Bergh, agent municipale¹¹. Vooroemde 'agent municipale' was trouwens Johannes Theodorus (Lynen) van de Bergh (1731-1811) uit Thull, weduwnaar van Catharina Smeets en vader van Petronella van de Berg (1745-1816), sinds 1782 gehuwd met Jan Peter Drummen (1755-1824) van Wijnandsrade (Laar); daarmee werd ze de grootmoeder van de latere burgemeester Louis Drummen (1834-1905) van Wijnandsrade (1878-1903)¹².

Volgens dit geboortebewijs zou Pieter Joseph dus op 7 december 1798 in Schinnen zijn geboren, als natuurlijk zoon van Maria Ida Donners. Vreemd genoeg vermeldt het register van de Nationale Militie 8 december 1798 als geboortedatum¹³. Zijn moeder, Maria Ida Donners (1773-1840), was begin 1773 in Schinnen gedoopt als op één na jongste kind van Christiaan Donners (1726-1793) en Mechteld Fookens (1734-1813), een echtpaar dat eind 1759 in Munstergeleen was getrouwd. Hij kwam oorspronkelijk uit (het Sittardse) Ophoven, zij uit Spaubeek. Ten tijde van de geboorte van hun kinderen woonden ze in Puth. Hoewel we Mechteld Fookens en haar dochter Maria Ida Donners in de Franse bevolkingslijst uit 1796 niet als (met name genoemde) inwoners van Puth tegenkomen, woonden er toentertijd wel twee broers van Mechteld: (arbeider) Willem Fookens (1732-1804), sinds 1778 gehuwd met Johanna Maria Cordeweners (1747-1813); en (schoenmaker) Jan Fookens (1742-1817), sinds 1789 gehuwd met Maria Anna Paumen¹⁴. Eind 1813 zou Mechteld ook in Puth komen te overlijden, 79 jaar oud. Haar dochter Maria Ida kwam in het voorjaar van 1840 op 67-jarige leeftijd plotseling te overlijden. Dat was in het Belgische Kessenich, ten huize van daghuurder (= dagloner) Lambert Van den Enden senior aan de Steenweg, een huis dat toentertijd blijkbaar "den Anker" werd genoemd. Van den Enden was ook een van de aangevers van haar overlijden; bij die gelegenheid verklaarde hij een vriend van de overledene te zijn. Twee dagen na haar onverwachte overlijden werd ze ook in Kessenich begraven. Volgens de overlijdensakte was ze "ronddraagster van printen". Tien jaar later kwam de uit Heerlen ('Heelder') afkomstige Jan Vluggen (1810-1850)¹⁵ in Kessenich te overlijden, nota bene in hetzelfde huis: "nr. 92, gelegen aan de Steenweg genaamd den Anker". Ook nu weer was vooroemde Van den Ende een van de aangevers. Toevallig (?) was Vluggen in Puth geboren om dezelfde reden als Maria Ida in Kessenich terechtgekomen; hij stond namelijk te boek als "koopman in printen en boeken"¹⁶. Dat kan en mag toch wel frappant worden genoemd. De afstand tussen Puth en Kessenich bedraagt 27 kilometer. Het punt om de Maas over te steken was bij Maaseik. Daar was toen echter nog geen vaste oeververbinding. Een brug kwam er pas in 1899.

De naam van het huidige Schinnense kerkdorp Puth wordt wel eens in verband gebracht

11 Geboorte-, huwelijks- en overlijdensregister Burgerlijke Stand Schinnen 1798 nr. 17

12 Vgl. Jos. L'Ortye: Wienesroa, ich hawt van dich (Wijnandsrade 2014) blz. 167

13 Burgerlijk Stand Schinnen Huwelijksbijlagen 1838

14 RHCL/FA (03.01): RHCL (03.01) Frans Archief, invent.nr. 1053g Franse Bevolkingslijst Schinnen (1796), nrs. 1026vv; nrs. 1056-1057

15 zijn grootmoeder van vaderszijde, Mechtildis a Campo (1741-1799), kwam oorspronkelijk uit Wijnandsrade (van het Panhuys); vgl. Jack Jetten en Jos L'Ortye: Beknopte geschiedenis van het Panhuys in Bulletin Wijnandsrade 28 (2009) nr. 43 blz. 13-22

16 website "heemkring Kinrool" (genealogie); de (loop-)afstand Puth - Kessenich bedraagt 27 kilometer

met een in 1377 genoemde ridder 'Jan van Putte'. Omdat hij echter in het gezelschap van Willem van Schaesberg, Johan Hoen van Voerendaal en Gerard van Retersbeek wordt genoemd, lijkt hij echter eerder iets met kasteel Puth in Voerendaal te maken te hebben, een kasteel dat hij trouwens al vóór 1386 in eigendom verwierf. Toch moet het Puth bij Schinnen al vrij vroeg een flink dorp zijn geweest, want uit de vermelding van de woning van Tylman van Putte te Nyederputte in 1402 blijkt dat die nederzetting toen dus al in Neder- (Onderste) en Overste Put(h) werd onderscheiden. De plaatsnaam lijkt te zijn afgeleid van ons woordje put, een door mensenhanden aangelegde watervoorziening, een woord dat vroeger ook wel de betekenis had van 'bron'¹⁷. "In het verleden lagen er vele grotere boerderijen met vaak tientallen hectaren grond. Hiervan is nog maar weinig overgebleven. De hoeven Mahove en Hautvast aan Geneinde (laatst genoemde thans appartementencomplex) zijn nog enkele overblijfselen uit het verleden. Puth heeft van oudsher een lintbebouwing, beginnend bij de Steenstraat via Onderste Puth, Bovenste Puth en Kempkensweg richting Sweikhuizen. Overgebleven zijn enkelen vakwerkhuisen waarvan sommige als hoogwaardig gekwalificeerd kunnen worden. Ook treft men fragmenten aan van vakwerk op binnenplaatsen, voornamelijk in Bovenste Puth. Hier en daar komt men nog clusters tegen van een gesloten bebouwing, welke de restanten zijn van het voormalig geheel"¹⁸. Heeft Puth gemeentelijk altijd al tot Schinnen behoord, dat was ook parochieel het geval totdat het dorp in 1925 een rectoraat werd en in 1934 een parochie¹⁹. In 1930/31 werd naar een ontwerp van architect Franssen de huidige parochiekerk gebouwd, toegewijd aan de H. Petrus Canisius.

In dat Puth, op een plaats nader aangeduid als "Aengevelt" (aan het Veld)²⁰, zou Pieter Joseph Marell dus volgens de Burgerlijke Stand eind 1798 geboren zijn. Hoewel zijn vader dus niet genoemd wordt krijgt hij wel diens achternaam ('Marell'), althans een andere naam dan die van zijn moeder, hetgeen toch ongebruikelijk genoemd kan worden. Een vreemde naam die toentertijd (nog) niet in deze omgeving voorkwam. Wel kwam ik in Aken het gezin van Franz Marell en Maria Magdalena Knauff tegen, en echtpaar met minstens vier kinderen: Quirin (1798), Barbara (1803), Nikolaus (1807) en Therese (1812). Peter Josephs leeftijdsgenoot Quirin Marell (1798-1842) bracht uit zijn huwelijk (1823) met Catharina Exeler nog eens acht Marellen voort. Een paar maanden na de geboorte van de jongste kwam hij echter vroegtijdig te overlijden, 44 jaar oud. Een band met deze Marellen heb ik echter niet kunnen ontdekken.

Andere Marellen kwam ik tegen in het Belgische Rijkhoven (Bilzen): nakomelingen van Willem Marell (Morel), sinds 1750 gehuwd met Ida Claessen. Uit zijn huwelijk zijn zeven kinderen bekend: Egidius (1751), Ida (1753), Franciscus (1755), NN (1756), Ida (1757), Wilhelmus (1761) en Nicolaus (1764-1844). Laatstgenoemde trouwde in 1785 met Anna Kellens (1759-1844), uit welk huwelijk vijf kinderen bekend zijn: Willem (1785), Jacobus (1786), Ida (1788), Johannes (1791) en Egidius (1799-1859). Laatstgenoemde zou uit zijn huwelijk (1820) met Anna Margaretha Noben (1796-1878) nog eens vier Marellen voortbrengen.

17 Prof.Dr. M.J.H.A. (Arthur) Schrijnemakers: Codex Nederlands-Limburgse Toponiemen (Geleen 2014) blz.549

18 Frank van den Hoven: Op ontdekkingsreis door Zuid-Limburg (Leerdam 2003) blz. 463

19 Jan G.C. Simonis: Zielzorgers in het bisdom Roermond 1840-2000 (Sittard 2001) blz.226 (Alberts, Martinus)

20 een kadastrale benaming die we echter nog niet nader hebben lokaliseren ...

Ook een link met deze Marellen heb ik niet kunnen ontdekken. Wel een andere band tussen Schinnen en Bilzen: een Maria Ida Marell (Martael), “gebortig in Bilzen canton Maeseijck” en dochter van Johannes Petrus Martal, trouwde begin 1798 (10 frimaire VII) in Beek met Jan Hendrik Ramackers uit die gemeente. Uit dit huwelijk werd datzelfde jaar nog in Schinnen een zoon geboren. Ze kwam in het voorjaar van 1836 op 76 jarige leeftijd te overlijden te overlijden. Ondanks de frappante naamgelijkenis bracht ons dit spoor echter niet verder.

V.l.n.r.: Alphons, Wiel, Emiel, Jos, Ben, Math, Mia, Jan, Paula, Gerda, Hein en moeder Marell (met dank aan Math Marell)

Vader en moeder Marell_Gorts, 1960 (met dank aan Math Marell)

Wie schetste onze verbazing toen wij vervolgens in het Schinnense doopregister de volgende aantekening vonden: “1798 vigesima quarta octobris, hora prima noctis natus est in Puth et hora tertia pomeridiana baptizavi eum nomine Petrus Josephus filius Ludovici Morelle ex et Mariae Idae Donners ex Puth. Susceptores erant Petrus Theodorus Donners pro Petro Josepho Verden et Mechtildis Fookens avia prolis”. Volgens deze bron zou Pieter Joseph dus al twee maanden eerder (op 4 oktober 1798) zijn geboren. De pastoor noteerde zelfs de naam van de vader: Ludovicus (Louis) Morelle! Alleen verzuidde/vergat hij zijn herkomst te vermelden. In ieder geval heeft hij bewust wat plaats overgelaten om de inschrijving later nog wat te kunnen preciseren, niet alleen om de plaats van herkomst, maar ook of het nu om een wettig of onwettig kind ging. De doopgetuigen waren familieleden van de moeder: haar broer Peter Theodoor Donners (1762-1814), die in 1796 knecht ('domestique') was bij landbouwer Jan Peter Raemekers en zijn vrouw Ida Vroemen in Puth²¹ en later (sinds 1801)

21 RHCL/FA (03.01): RHCL (03.01) Frans Archief, invent.nr. 1053g Franse Bevolkingslijst **Schinnen (1796)**, nrs. 785vv

gehuwd met Maria Cornelia Coumans (1776-1847); en haar voormelde moeder Mechteld Fookens (1734-1813).

Pieter Joseph Marell schijnt zelfs nog een broer te hebben gehad: op 31 maart 1804 noteerde de pastoor van Schinnen namelijk de geboorte en het doopsel van Peter Theodoor Marell: “1804 trigesima prima martii natus est in Puth et circa vesperam fuit ab eodem baptizatus nomine Petrus Theodorus filius legitimus Ludovici Morelle et Mariae Idae Donners ex Puth. Susceptores erant Petrus Theodorus Donners patruus et Mechtildis Fokens avia prolis”. Die zou evenwel maar 7 jaar oud worden: 1811 29a vigesima nona septembris obiit in Puth, juvenis Petrus Theodorus filius illegitimus Mariae Idae Donners. Aetatis circiter 7 annorum”. Bij geboorte ging het nog om een wettig kind, bij zijn overlijden om een onwettig kind! Van Pieter Joseph vinden we bij zowel zijn eerste (1823) als zijn tweede huwelijk (1838) vermeld dat zijn vader hem nooit erkend heeft (“nooit door deszelfs vader aanerkend”).

De toenmalige pastoor van Schinnen was trouwens Nikolaas Somja (1735-1804). Hij was op 4 juli 1778 als zodanig aangetreden en kwam op 21 oktober 1804 te overlijden. Volgens een tijdgenoot (de Maastrichter pastoor Delruelle) was Somja een “bon pasteur, véritable père des pauvres, très propre a l'exercice de ses fonctions”²². Hij kwam oorspronkelijk van de Bockenhof (ook wel Obbendorf) in Schimmert (Haasdal), waar hij was geboren als zoon van Nicolas Somja en Maria Anna van Bock. Twee broers van de Schinnense pastoor waren eveneens priester, de ene (Peter Willem) kapelaan in Meerssen, de ander (Arnold Godfried) pastoor van Spaubeek. Hun jongste broer (Willem Adriaan) voegde zich bij de Jezuiten maar trad na de opheffing van de orde (1773) in het huwelijk. Hij was advocaat in Maastricht toen hij eind 1795 werd vermoord. Hij vond zijn laatste rustplaats in de Maastrichter Augustijnenkerk²³. Op hun beurt waren zij weer neven van (de eveneens uit Schimmert afkomstige Arnold Godfried Hons (1769-1797) die korte tijd kapelaan in Wijnandsrade was²⁴. Vader Nicolas Somja († 1760), die pachter op de Puthof (ook wel Bockenhof of Bockenhöfke genaamd) in Reijmerstok was toen hij in 1720 de pacht op de Bockenhof in Schimmert overnam, was waarschijnlijk een broer van Thomas Somja († 1768), landbouwer te Julémont, Saint- André en Montzen, en later pachter van kasteelhoeve Terveeren (‘Rivieren’) onder Klimmen. Diens dochter Marie Gertrude (1734-1774) trouwde in 1756 Jan Willem L’Ortye (1731-1794) van Laar, die in 1762 zijn ongehuwd oom Thomas L’Ortye opvolgde als pachter op hoeve Brommelen (Wijnandsrade)²⁵. Maar dat even tussen haakjes.

Dankzij de inschrijving van een andere dopeling in het Schinnen parochieregister komen we echter wat Louis’ afkomst misschien toch wat verder. Anderhalf jaar eerder noteerde de pastoor namelijk in zijn doopregister: “1797 octava maji sexta maji hora quarta pomeridiana nata est in Puth et hodie circa undecimam fuit a R.D. Philips baptizata nomine Caelestina filia legitima Joannis Theodori Chuquet Picardie et Margarethae Franciscæ Morelle ex Britagnia.

22 W.A.J. Munier: een bundel correspondentie uit de nalatenschap van twee Maastrichtse pastoors: Pascal-Louis Del-Ruelle en Henri Partouns in PSHAL 115 (1979) blz.365-408

23 Limburgse Leeuw 1958 en 1966

24 Vgl. Jos. L’Ortye: Wienesroa, ich hawt van dich (Wijnandsrade 2014) blz. 100

25 Vgl. Jos. L’Ortye: Wienesroa, ich hawt van dich (Wijnandsrade 2014) blz. 147-149; vgl. ook A.S.M. Patelski: De herkomst van de familie Damoiseaux – een Waalse pachtersfamilie in Zuid-Limburg in LTG 44 (2016) blz.28

Susceptores fuerunt Andreas Chuquet patruus et Maria Anna Pierron de Roewij”²⁶. Zou genoemde Margaretha Francisca Morelle misschien een zus zijn van voornoemde Louis Morelle? In ieder geval kwam zij blijkbaar uit “Britagnia” (Bretagne), terwijl haar man Jean Theodore Chuquet oorspronkelijk uit de Picardie kwam. Maar ook een jaar eerder komen al enkele Franse (?) beampten (‘préposés’) in Puth tegen: de Franse bevolkingslijst uit 1796 noemt de namen van de toen 42-jarige André Conquille, de 57-jarige Gerard Mayen, de 49-jarige Pierre Habay en de 40-jarige Jacques Joseph Petri²⁷. Het echtpaar Chuquet-Morell woonde ten tijde van de geboorte van dochter Celestine (ook) in Puth. Jean Theodore Chuquet (1768-1848) was “garde champêtre” en “garde forestier” van beroep en kwam oorspronkelijk uit Le Catelet, een plaatsje gelegen in het Noord-Franse departement Aisne (arrondissement Saint-Quentin), in de regio Picardie. Daar trouwden ze ook voor de wet op 4 juni 1800, drie jaar na de geboorte en de dood van hun (dus onwettig geboren) dochtertje Celestine. Uit dit huwelijk zijn verder nog twee dochters bekend: Marguérite Augustine Sophie (1803) en Justine Henriette (1806), beiden in Le Catelet geboren²⁸. Of hun moeder identiek is met de Marguérite Morel die in 1791 in Brest (Bretagne) gehuwd was met Michel Marie Allain? Toen hun dochter Marie Antoinette in 1815 trouwde, heette het dat ze al twintig jaar niets meer van haar gehoord hadden (“absente sans nouvelles depuis 20 ans”). Hoe het ook zij: Marguérite Morel, de vrouw met Jean Théodore Chuquet, kwam op 10 juli 1808 vroegtijdig in Le Catelet te overlijden. Een kleine twee jaar later (1810) hertrouwde Jean Théodore met Anne-Joseph Dumont (1777-1839) uit het nabijgelegen Beaufort, weduwe van Jean-Baptiste Nicolle (1766-1805).

Wordt (waarschijnlijk nog eens) vervolgd ...

Jos L’Ortye, pastoor

26 met dank aan Wil Brassé van het Euregionaal Historisch Centrum te Sittard voor de verstrekte informatie

27 RHCL/FA (03.01): RHCL (03.01) Frans Archief, invent.nr. 1053g Franse Bevolkingslijst Schinnen (1796), nrs. 789-792

28 de eerste trouwde in 1840 met Guislain Debois, de ander in 1829 met Jean Baptiste Théodore Justin Levêque

E. Marell Verhuur

Evenementen-materialen

Terstraten 9, 6361 GJ Nuth
Tel. 045 - 577 85 02

N.V. BIONOVA S.A.

**Producten
op basis van
enzymen**

Voor totale hygiënische zuiverheid

Bionova NV:
Evangeliestraat 66a, 9220 Hamme, België
Tel: +3252554393, Fax: +3252554721, Mobile: +32477473936
Teheuxstraat 1, 6363 ED Wijnandsrade, Nederland
Tel: +31455241055, Fax: +31842272666, Mobile: +32477473936

louis.cordewener@biomix.eu
www.biomix.eu

advies - beheer - beleggingen - taxaties

WRMmakelaars.nl

Zinkenstraat 33 | 6363 EG Wijnandsrade
Tel. 045 - 5650594 | wrn-realestate@hetnet.nl

De Osseploeg

Natuurlijk leuk voor binnen en buiten

www.osseploeg.nl

**AAN DE
MEULE**
RESTAURANT

‘Gaot mer wiejer en maak angere bliejer’.

Restauratie wegkruis de Blauwe Steen

Sinds 1995 wordt het hoogste punt van Wijnandsrade gemarkeerd door een fier wegkruis. Het staat op welgeteld 122 ½ meter boven Nieuw Amsterdams Peil (NAP) langs de kant van de Groeneweg, in de bocht van buurtschap de Vink naar manege de Blauwe Steen.

Bij mooi weer ligt het (nagenoeg) ongerepte Zuid-Limburgse heuvelland aan de voeten van de lijdende Christus en krijgt de begeleidende tekst ‘Gaot mer wiejer en maak angere bliejer’ voor de vele wandelaars, fietsers en ruiters die hier dagelijks passeren nog meer betekenis.

Het monumentje is nog relatief jong. Het staat er pas sinds begin 1995 en is er toen, in de beschutting van een plukje bomen, geplaatst op initiatief van enkele dorpelingen en de heemkundevereniging. ‘De Vrienden’ hebben het kruis toen ook geadopteerd en sindsdien het onderhoud ervan voor hun rekening genomen.

Dat bleek medio 2002 hoognodig, nadat anonieme vandalen het wegkruis van de Blauwe Steen in de nacht van de eerste op de tweede augustus van dat jaar onder handen hadden genomen en helemaal hadden gesloopt. Het opgemaakte proces verbaal maakte toentertijd melding van ‘een volledig vernield en verdwenen veldkruis, inclusief het bijbehorende kunststoffen bordje met spreuk’. De Vrienden van Wijnandsrade hebben de restauratie van het monumentje toen ogenblikkelijk ter hand genomen. En sindsdien mag het weer trots pronken op het hoogste punt van het dorp. Dat heeft zo zijn voordelen. Iedereen kan het kruisbeeld zien en – indien gewenst – kort stilstaan voor een moment van bezinning. Maar het heeft ook nadelen. Want het staat er vrijwel onbeschut, in weer en wind in het open veld. Het religieuze landschapsmonumentje was na al die jaren dan ook hoognodig aan een opknappbeurt toe.

Aangespoord door bezorgde signalen van passerende wandelaars, dat het kruis er de laatste tijd nogal onverzorgd en beschadigd bijstond, heeft de heemkundevereniging in de personen van Lily van Heel en bestuurslid Hubert Gerards medio augustus 2016 een grondige opknappbeurt doorgevoerd. Zij hebben het kruis daarbij afgebeten en grondig gebeitst, het Christusbeeld opnieuw gebronsd, het tekstbordje opgeknapt en het monumentje van een nieuw loden afdakje voorzien. Besloten is het verweerde houtwerk nog niet te vernieuwen, ook al zal dat over een paar jaar zeker moeten gebeuren.

Het wegkruis van de Blauwe Steen kan er weer een tijdje tegen en de begeleidende tekst nodigt de wandelaars, fietsers en ruiters weer in goed leesbare letters uit ‘mer wiejer te gaon en angere bliejer te make’.

Wiel Oehlen

(foto's: Wiel Oehlen)

De parochianenlijst van Wijnandsrade uit 1813

(deel 3)

Deel 1 van dit artikel verscheen in Bulletin Wijnandsrade 56 en deel 2 in Bulletin Wijnandsrade 57-58

Van Niethuizen toog de pastoor naar de “Bongert”, waar de pastoor eerst de “Oude Bongard” bezocht, de hoeve die de pastoor tot Swier rekende en bewoond werd door de familie Gerards, en pas later (na eerst zijn rondgang door Swier voltooid te hebben) de Nieuwe en eigenlijke Bongard, die door familie Goffin werd bewoond. En daarna pas “de Velde”. Om verwarring te voorkomen onderbreken we nu dus de volgorde van de pastoor en melden ons eerst op “**De Velje**”, evenals de (Nieuwe “Bongard” pachthoeve van de baron¹.

39.(Swijer 30)²Christiaan Quix (1754-1829), in 1785 gehuwd met Anna Clara Wijnands (1761-1823) uit Schin op Geul³. Met 11 domestieken” behoorde “De Velde” tot de vier grootste boerderijen van het dorp. Christiaan was de derde generatie Quix op “De Velde”; de familie Quix kwam oorspronkelijk van Klimmen (van het “Heufke”). Met zijn zoon Michael (1791-1869) trad de vierde en laatste generatie Quix op de Velde aan⁴.

Dan komen we op de “Bongert”, om precies te zijn op de **Nieuwe Bongard**, evenals de kasteelboerderij en de Brommelerhof pachthoeve van de baron von Bongart⁵.

40.(Swijer 28)⁶Hubert Goffin (1738-1823) uit Klimmen, weduwnaar uit een eerder huwelijk met Maria Josepha Somja (1730-1779), sinds 1780 getrouwd met Maria Helena Heuts (1755-1822) uit Heerlen. Sinds 1808 was Hubert pachter op de Nieuwe Bongard; daarvoor was hij pachter op de kasteelhoeve⁷. Met elf “domestieken” behoorde “de (Nieuwe) Bongard” tot een van de grootste hoeven van de parochie. In 1836 werd de Bongard bewoond door het gezin van Jan Hendrik Drummen (1790-1883) van Laar die in 1814 getrouwd was met Anna Maria Habets (1795-1860) uit Voerendaal⁸. Daar werden ook hun eerste zes kinderen geboren. In 1826 verhuisden ze naar Wijnandsrade waar ze de “Nieuwe Bongard” betrokken; daar werden ook hun overige kinderen geboren⁹. Drummen staat te boek als landbouwer en veehouder. Op 28 november 1840 werd het pachtcontract voor “de Bongard” verlengd¹⁰.

1 Kadasterboek 1840 sectie B. nrs. 78-97

2 Bevolkingslijst 1796; Bevolkingsopname 1836 Velde nrs.1-16; Kadasterboek 1840 sectie B nrs. 78-97; Bevolkingsregister 1851 (Velde) nr.35-36

3 Bevolkingslijst 1796 nr.38

4 Vgl. Jos. L'Ortye: Quix van “De Vel(de) in twee delen – Bulletin Wijnandsrade 26 (2008) nr.40 en 27 (2009) nr.41.

5 Kadasterboek 1840 sectie B nrs.46-65

6 Bevolkingsopname 1836 Bongaert 1-19; Kadasterboek 1840 sectie B nrs. 46-65; Bevolkingsregister 1851 (Bongart) nrs.37-38; thans Bongard 1

7 Vgl. Bevolkingslijst 1796 Wijnandsrade (FA 1053) nr.1

8 Het grafkruis van het echtpaar Drummen-Habets op het oude kerkhof van Wijnandsrade (rondom de kerk) is bewaard gebleven; het staat tegenwoordig tegen de sacristiemuur.

9 SAH (“Rijckheyt”): bevolkingsregisters Wijnandsrade 1851-1861 blad 37 en 1862-1880 blad 29 (nr. 54: “Bongart”)

10 HSAD: archief Schloß Paffendorf (v.d. Bongart), Akten invent.nr.10,105

Hoeve de Nieuwe Bongard (foto: Jan Jansen)

Hoeve de Oude Bongard (foto: Jan Jansen)

Vanaf de **Oude Bongard** ging het richting Brommelen, door “**Swijer**” (door pastoor Westhoven als “Schwier geschreven”¹¹, het gehucht dat qua grootte best kon wedijveren met de dorpskom rond het kasteel. Hoeve “De Oude Bongard”, gelegen op de hoek van de Allee, toentertijd eigendom van (2) Jan Hubert L’Ortye¹², werd in 1813 bewoond door:

- 41.(Swijer 1)¹³ Anna Nijsten (1766-1844) uit Swier, in 1787 gehuwd met, maar sinds 1807 weduwe van Jan Gerards (1759-1807), afkomstig van het Duitse Langerwehe. De weduwe Gerards zou tot aan haar dood in 1844 hoeve De Bongard in pacht houden. Ze werd dat jaar opgevolgd door kleinzoon Jacob Erens (1816-1894)¹⁴, zoon van het echtpaar (46) Erens-Gerards.
- 42.(Swijer 2)¹⁵ Nicolaas Oortmans (1760-1833) uit Hellebroek, in 1786 gehuwd met Maria Catharina Enkelmans (1755-1834), oorspronkelijk afkomstig van Ulestraten. Met vier domestieken behoorde de boerderij van Oortmans tot de middelgrote hoeves van het dorp. In 1836 werd de boerderij bewoond door dochter Barbara Oortmans (1795-1873), in 1818 getrouwd met Frans Meertens (1784-1857)¹⁶. In 1840 was de boerderij eigendom van de weduwe Jan Beckers uit Schinveld¹⁷.
- 43.(Swijer 3)¹⁸ Michael Meijs (1745-1827) uit Heerlen, in 1772 getrouwd met Maria Helena Somers (1751-1833) uit Wijnandsrade. Daarvóór werd de huis bewoond door Leonard Boesten (1847-1822), in 1775 gehuwd met Maria Anna Odekerken, die aanvankelijk in Voerendaal woonden, maar later in Nuth. In 1836 werd dit huis bewoond door zoon Jan Willem Meijs (1775-1848), in 1809 gehuwd met Maria Catharina Frijns (1773-1850) uit Nuth.
- 44.(Swijer 4)¹⁹ Leonard Latten (1750-1819) uit Schinnen, in 1776 getrouwd met, maar sinds 1811 weduwnaar van Sophia Grootjans (1750-1811), een nicht van buurvrouw (Meijs-)Somers, wier ouders (Jan Somers en Anna Odekerken) aanvankelijk dit huis ook bewoonden. In 1836 woonde hier zoon Mathijs Latten (1788-1837), in 1813 getrouwd met Maria Anna Nijsten (1792-1862), dochter van het echtpaar (54) Nijsten-Luijten.

¹¹ Zie voor verklaring van deze benaming: Wiel Oehlen (red): Swier, zoals het was, is en mag blijven (Maastricht 1993) blz.50-51

¹² Kadasterboek 1840 sectie A nrs.734-738

¹³ Bevolkingslijst 1796, nr.40; Bevolkingsopname 1836 Oude Bongaert nrs. 1-4; Bevolkingsregister 1851 (Oude Bongart) nr.39; thans Bongard 3

¹⁴ Pachtboekje oude Bongard (1810-1846) in nalatenschap Louise Beckers (1909-2012) Nuth

¹⁵ Bevolkingsopname 1836 Swijer nrs.1-7; Bevolkingsregister 1851 (Swier) nr.40; thans Bongard 7

¹⁶ Gedoopt in Berg en Terblijt, overleden in Nuth (Hellebroek)

¹⁷ Kadasterboek 1840 sectie A nrs. 843-847

¹⁸ Bevolkingslijst 1796 nr.41; Bevolkingsopname 1836 Swijer nrs. 12-15; Bevolkingsregister 1851 (Swier) nr.41; thans Bongard 10

¹⁹ Bevolkingslijst 1796 nr.42; Bevolkingsopname 1836 Swijer nrs.21-25 (en 26-32); Kadasterboek 1840 sectie A nrs 858-860; Bevolkingsregister 1851 (Swier) nrs.42-43; thans niet meer bestaand (tussen Bongard 8 en Swier 2)

45.(Swijer 5)²⁰ Helena Engelen (1755-1816), in 1782 gehuwd met, maar sinds 1811 weduwe van Jan Leonard Erens (1749-1811) uit Vaesrade. Het zijn de voorouders van Fons Erens (1914-2000), schrijver van het bekende boek: “Bazen - knuppels – knechten” (1980)²¹. In 1836 werd het huis bewoond door het gezin van zoon Jan Hendrik Erens (1791-1866), weduwnaar van Maria Helena Gerards (1792-1822) met wie hij in 1815 getrouwd was. In 1824 was hij hertrouwd met Anna Catharina Heuts (1792-1844) uit Heerlen. Waarschijnlijk werd dit boerderijtje in 1840 bewoond door Jan Hendriks zus Anne-Marie Erens (1787-1858), sinds 1807 gehuwd met Adam Limpens (1780-1862) uit Merkelbeek.

46.(Swijer 6)²² Jan Peter Dautzenberg (1751-1823) uit Heerlen, in 1777 gehuwd met Maria Elisabeth Somers (1753-1819), een zus van (43) Helena Meijs-Somers. In 1840 was deze boerderij waarschijnlijk eigendom van Jan Vanmelsen, rentenier te Maastricht²³.

47.(Swijer 7)²⁴ Christiaan Habets (1762-1842) uit Schin op Geul, in 1793 gehuwd met Maria Agnes Heuts (1771-1861). Na een korte periode in Swier woonde te hebben verhuisden ze naar Walem, waar beiden ook kwamen te overlijden. Waarschijnlijk werd dit huis in 1836 bewoond door dochter Maria Gertrud Habets (1794-1876), in 1818 gehuwd met Gerard (Godfried) Budé (1780-1846). Dit echtpaar woonde aanvankelijk in Schin op Geul en Wijlre.

48.(Swijer 8)²⁵ Pieter Henssen (1783-1846), in 1811 getrouwd met Maria Helena Goijen (1788-1851), oorspronkelijk van Merkelbeek. Pieter was een neef (oomzegger) van voornoemde (45) Jan Leonard Erens. In 1796 werd dit huis nog bewoond door Pieters ouders: Hendrik Henssen en Cornelia Erens. In 1840 was dit huis eigendom van (46) Jan Hendrik Erens (1791-1866)²⁶.

49.(Swijer 9)²⁷ Martin Kusters (1754-1845) uit Hoensbroek, in 1792 gehuwd met Anna Elisabeth Stijlen (1767-1843) uit Wijlre. Dit echtpaar zou later naar Klimmen verhuizen waar beiden ook kwamen te overlijden. In 1836 werd dit pand bewoond door het gezin van Christiaan Lallemand en Isabella Dohmen²⁸. Martins kleinzoon Leo Kusters (1846-

1923) zou zich later (rond 1900) met zijn gezin vanuit Klimmen op hoeve Brommelen vestigen.

50.(Swijer 10)²⁹ Anna Maria Engelen (1761-1828), sinds 1806 weduwe van Michael Gielen of Geelen (1755-1806). Anna Maria was een zus van voornoemde (43) Helena (Erens-) Engelen. In 1836 woonde hier het gezin van dochter Anna Maria Gielen (1794-1869), in 1829 gehuwd met Jan Jozef Habets (1789-1878). Ernaast woonde in 1836 Anna Maria's oudere broer Jan Willem Gielen (1790-1870), in 1834 getrouwd met Maria Helena Steins (1792-1866), dochter van het echtpaar (60) Steins-Senden.

51.(Swijer 11)³⁰ Jan Valkenberg (1747-1821) uit Wijnandsrade, in 1781 gehuwd met Maria Helena Paes (1753-1816) uit Nuth. In 1836 werd dit huis bewoond door zoon Jacob Valkenberg (1783-1866), in 1809 gehuwd met Maria Gertrud Moonen (1786-1848) uit Hulsberg. Jacob was koopman van beroep. Dit echtpaar woonde aanvankelijk in Klimmen.

52.(Swijer 12)³¹ Adolf Ritzerveld (1738-1824) uit Wijnandsrade, in 1777 getrouwd met, maar sinds 1807 weduwnaar van Cornelia Degens (1745-1807). Adolf woonde in bij de neef van zijn overleden echtgenote: (landbouwer) Ulric (Urling) Degens (1779-1827) van Swier, zoon van (64) het echtpaar Degens-Botteliers, in 1809 gehuwd met Maria Catharina Meulenberg (1776-1826) uit Nuth. In 1836 werd dit huis bewoond door Nicolaas Brull (1800-1879), dat jaar (1836) gehuwd met Anna Elisabeth Ruijters (1803-1839) uit Schinnen, weduwe van Pieter Joseph Gerards (1800-1833), zoon van het echtpaar (41) Gerards-Nijsten van de “Oude Bongard”, met wie ze in 1826 getrouwd was³².

Jos. L'Ortye, pastoor

Wordt vervolgd

20 Bevolkingslijst 1796 nr.43; Bevolkingsopname 1836 Swijer nrs.33-36; Kadasterboek 1840 sectie A nrs. 849-851; Bevolkingsregister 1851 (Swier) nr.45; thans Bongard 8

21 de hoofdpersoon uit dit boek, Jan Hendrik Erens (1791-1866), is een zoon van het echtpaar Erens-Engelen

22 Bevolkingslijst 1796 nr.45; thans Swier 36 (?)

23 Kadasterboek 1840 sectie A nrs. 880-884

24 Bevolkingsopname 1836 Swijer nrs. 16-20; Kadasterboek 1840 sectie A nrs. 856-857; Bevolkingslijst 1851 (Swier) nr.45; thans niet mee bestaand (tussen Bongard 10 en Swier 2)

25 Bevolkingslijst 1796 nr.46; Bevolkingsopname 1836 Swijer nrs. 99-104; Bevolkingsregister 1851 (Swier) nr.47; thans Swier 49 en 53; Swijer 95 bij Els Diederer: De geschiedenis van een oude vakwerkboerderij in het centrum van Zwijer in Bulletin Wijnandsrade 35 (2016) nrs. 57-68 blz.71. Het huis dateert blijkbaar uit 1644 ...

26 Kadasterboek 1840 sectie A nrs. 832-835

27 Bevolkingsopname 1836 Swijer nrs. 47-51; Kadasterboek 1840 sectie A nrs.869-875; thans Swier 30

28 zie verder Jos. L'Ortye: de families Muijkens, Voragen en Lallemand in Swier in Bulletin Wijnandsrade 32 (2013) nr. 52 blz.37-46

29 Bevolkingsopname 1836 Swijer nr.37-43 en 44-46; Bevolkingsregister 1851 (Swier) nr.48; thans (achter) Swier 35

30 Bevolkingslijst 1796 nr.48; Bevolkingsopname 1836 Swijer nrs. 57-62; Kadasterboek 1840 sectie A nrs.885-889; thans Swier 38; Swier 244 bij Diederer: vakwerkboerderij in Zwijer a.c. blz.73

31 Bevolkingslijst 1796 nr.49; Bevolkingsopname 1836 Swijer nrs.63-67; Kadasterboek 1840 sectie A nrs. 890-892; Swier 49 bij Diederer: vakwerkboerderij in Zwijer a.c. blz.70; thans Swier 40

32 Nicolaas Brull hertrouwde in 1840 met Maria Helena Keulen

Wijnandsrade digitaal

Een van de belangrijkste pijlers van onze heemkundevereniging is 'Bulletin Wijnandsrade'; dit magazine dat twee keer per jaar (sinds kort in full color) verschijnt, met informatie over vroeger en nu. Het is de intentie van de redactie en het bestuur daar nog heel lang mee door te gaan. Maar daarnaast gaan ook de Vrienden en gaat ook Wijnandsrade steeds meer digitaal.

Op internet en facebook zijn de afgelopen jaren diverse interessante sites respectievelijk pagina's verschenen met informatie over en beeldmateriaal uit het rijke verleden van ons mooie dorpje. Die informatiebronnen willen wij u niet onthouden. Daarom volgt hierna – voor de geïnteresseerden – een greep uit het actuele aanbod:

Websites

De eigen website (<https://www.vriendenvanwijnandsrade>) met een kijkje in de geschiedenis en het erfgoed van Wijnandsrade, een overzicht van de eerder verschenen boeken over de plaatselijke en regionale geschiedenis, het aanbod uit de bibliotheek van de Vrienden, de (eventueel te downloaden) poëziewandelingen in en rondom het dorp, actuele informatie over heemtuin 't Paradijsje, de verenigingsactiviteiten en nog veel meer. (De 'Bulletins Wijnandsrade' nummer 35 tot en met 55 zijn inmiddels ook digitaal te raadplegen).

Startpagina van de website over Swier (Zwijer)

Een website speciaal over Swier, te raadplegen onder <http://members.home.nl/els.diederer/zjwier/swier.html>, met (zowel in het Nederlands als in authentiek 'Zwijers' dialect), een gevarieerd aanbod over de historie, folklore en tradities, het dialect, de natuur, de plaatselijke kruisen en eerder verschenen literatuur over Swier. Deze website is een initiatief van Els Diederer, een schrijfster en dichteres van wie de roots in Swier liggen en die voornamelijk in het Limburgs dialect actief is. Haar publicaties verschenen in het Veldeke-orgaan en in diverse andere regionale tijdschriften en sinds kort ook in Bulletin Wijnandsrade.

De website van de Stephanusparochie (<https://www.stephanuswijnandsrade.nl>) met onder andere informatie over de kerk en de plaatselijke kapellen.

De website van de Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg (<https://www.kruisenenkapellenlimburg.nl>).

De website van het Gemengd Kerkelijk Zangkoor van Wijnandsrade (<https://www.zangkoorwijnandsrade.nl>).

De website van de Koninklijk Erkende Fanfare St. Caecilia (<https://www.fanfarewijnandsrade.nl>), met verenigingsnieuws en informatie over de "Rötsjer Jonge".

De website van de plaatselijke basisschool (<https://www.bs-stefanus.nl>).

Het digitale adres van het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap (LGOG) is <https://www.lgog.nl>.

Het regionale centrum voor geschiedenis Rijkheyt is te bereiken onder <https://www.rijkheyt.nl>. Daar vindt u uitgebreide informatie over de geschiedenis van deze regio, inclusief die van Wijnandsrade.

En om verder in te grasduinen:

<https://www.archieven.nl>;
<https://www.lokalegeschiedenis.nl>;
<https://www.kasteelwijnandsrade.nl>;
<https://www.kerkgebouwen-in-limburg.nl>;
<https://www.limburgsemolens.nl>;
<https://www.genealogieonline.nl>;
<https://www.wandelgidszuidlimburg.com>.

Facebook

En tot slot een tweetal aanraders voor de mensen die zijn aangesloten op facebook (het betreft hier twee facebook-accounts, die onder andere toegang geven tot een groot aantal juweeltjes van foto's uit het rijke verleden van Wijnandsrade):
<https://www.facebook.com/groups/682102588507986/> (een openbare groep)
<https://www.facebook.com/groups/175459729484072/?fref=ts>
(een besloten groep, waarvoor eerst een speciaal account moet worden aangemaakt).

Wiel Oehlen

Koninklijk Erkende Fanfare St. Caecilia Wijnandsrade honderdvijfentwintig jaar

Dit jaar viert de fanfare van ons dorp het 125-jarig bestaan. De in 1892 opgerichte vereniging heeft een kleurrijk bestaan gekend, dat gekenmerkt wordt door meer hoogtepunten dan dieptepunten. Belangrijk is dat de fanfare vanaf haar bestaan een niet weg te denken wezenlijke muzikale bijdrage heeft geleverd aan het dorpsleven. Wat zou Wijnandsrade zijn zonder haar fanfare?

Reeds in het eerste Bulletin Wijnandsrade werd bij gelegenheid van het 90-jarig bestaan een kort historisch overzicht gegeven, opgetekend door het vroeger hoofd der school J. Vankan. In Bulletin 34 (2015) werd de rubriek Gemengd Nieuws geheel gewijd aan historische feiten, die dit aanvulde. En in het fraaie schetsboek "De Vijfklank", dat in 1992 werd uitgegeven t.g.v. het 100-jarige bestaan met tekeningen van Toon Willemsen, heeft Sjeng Bruls een inleiding geschreven met eveneens een terugblik op de geschiedenis van het korps.

Toch zou het de moeite meer dan waard zijn als een uitgebreide geschiedschrijving in boekvorm eens werd samengesteld om vast te leggen wat in het collectief geheugen van het dorp nog is vastgehouden.

Op de foto zien wij de fanfare op Pasen 1961 in de St. Stephanuskerk waar de korpsleden voor de eerste maal hun uniformen aan hebben en waar deze door pastoor Antoon Körner worden gezegend. De dirigent is de heer Siebert, die de enige dirigent is die het uniform gedragen heeft. Niet op deze foto want zijn uniform werd gebruikt bij de officiële aanbidding (foto en info Guido Schreurs).

Het feest dat dit jaar werd ingeluid met een Kasteelconcert op 17 juni 2017, een avondvullend muziekspektakel met optredens van onder andere de jubilerende fanfare St. Caecilia Wijnandsrade zelf, de Coriovallum Pipe Band (waarvan we tijdens het afgelopen Nieuwjaarsconcert al een voorproefje kregen), Vocal Chord, Jack Vinders (oet Kirchroa) en

Maria Luyten (auteur van 'het Geluk van Limburg').

Op zondag 18 juni 2017 vond om 12:00 uur de receptie plaats met de huldiging van de jubilarissen, alsmede werd er geconcentreerd, zoals het een muziekvereniging betaamt.

In het handschrift van Zef L'Ortye het officiële volkslied van Wijnandsrade, dat door hem werd getoonzet. Hij was de zoon van de eerste dirigent en was zelf de tweede dirigent van 1942-1951. Hij was ook oprichter van de Rôtsjer Jonge. Als eerbetoon aan deze grote inwoner van ons dorp prijkt zijn foto in de hal van het gemeenschapshuis.

In een volgend Bulletin zullen wij nader ingaan op dit jubileumfeest van onze fanfare. Wij wensen bestuur, dirigent en leden van deze vereniging nu reeds heel veel geluk met dit 125-jarig bestaansfeest, waarvan wij hopen dat het een gezellig dorpsfeest wordt.

Het Bestuur van de Vrienden van Wijnandsrade

Rectificaties

Tijdens de algemene ledenvergadering op 13 maart 2017 maakte het oplettende lid Harrie L'Ortye ons attent op twee feitelijke onjuistheden in het vorige bulletin (dubbelnummer 57-58, 2016).

Op bladzijde 15 (in het artikel 'De Brommeler Watermolen in Wijnandsrade' van de hand van Pierre Snijders) staat vermeld: ... *'Vanaf de oorsprong worden op de Geleenbeek dan de volgende molens van de watertoevoer afgesneden: de watermolen van Ter Worm tussen Heerlen en Voerendaal, de watermolen van Puth (van kasteel Puth) te Voerendaal, de oliemolen bij Weustenrade onder Klimmen (nabij kasteel Tervieren), de Brommelmolen (van kasteel Wijnandsrade), de Kathagermolen (bij kasteel Hoensbroek) en een aantal verder noordwaarts gelegen molens'.*

Het betreft hier niet 'de Kathagermolen' maar 'de Drakenmolen' bij kasteel Hoensbroek.

Een oude opname van de 'Drakenmolen' (ook wel 'Hoensbroekermolen' of 'Broekmolen' genoemd). Het is de laatste molen aan de Caumerbeek. De eerste vermelding van deze molen dateert uit 1370. In dat jaar kreeg Nicolaas Hoen van hertogin Johanna van Brabant deze molen in erfpacht. De naam Drakenmolen dateert ook al uit deze tijd (bron: Rijckheyt, centrum voor regionale geschiedenis).

Op bladzijde 36-37 (in het artikel 'Aalbeek in twee wereldrijken' van de hand van Edwin Verheijen) staat aangegeven: ... *'De boerderij staat er thans niet meer, maar we kunnen wel nagaan waar deze stond en wie er woonden. Het Wijnandsrader deel van deze carréhoeve was in 1840 in handen van Jan Spyckers, die zelf in Nuth woonde. Vanaf 1854 woonde hier het gezin Cugnal-Mulkens. In 1879 drevén ze er een herberg, in 1900 een winkel. De*

*moeder des huizes, Maria Margaretha Mulkens, overleed in 1901 en haar man Mathijs Cugnal in 1904. Daarna is die helft van de boerderij niet meer bewoond geweest. In het Hulsbergse deel woonde rond 1840 het gezin Schillings-Rutten. De woning bleef daarna in de familie. De laatste bewoonster, in de periode 1917-1924, was kleindochter Rosa Schillings. **Vrij snel daarna moet het geheel zijn afgebroken. Na de oorlog zijn op deze locatie twee woonhuizen gebouwd: Nieuwenhuysstraat 32 in Wijnandsrade en Nieuwenhuysstraat 34 in Hulsberg.** De perceelgrens daartussen volgt echter nog steeds de rijksgrens van weleer'.*

Huidige situatie ter plaatse van de carréhoeve

De woning die is afgebroken lag wat lager in de straat en het linkerhuis op de foto is eerder gebouwd dan in het artikel staat vermeld ('in om en nabij 1933, door de heer Ridderbeks die een steenbakkerij had tussen Aalbeek en Schimmert').

Met dank aan Harrie L'Ortye, die het kan weten want hij is zelf in 1934 in dat huis geboren.

De redactie

**SPRONCKEN
KOUDETECHNIEK**
KOELEN - VRIEZEN - AIRCONDITIONING

Hoofdstraat 45 A
6333 BE Schimmert
Tel: 045 - 4042348

www.sproncken.nl
info@sproncken.nl

Erkend specialist
koudetechniek

IFH
Installatietechniek
Frans Hagemans
Parallelweg Zuid 67
Hulsberg
045 - 405 32 86
06 - 206 34 033

WATER - GAS - CV

Feestlocatie in de Haversack "Puck"

De Feesterij: Voor de gezelligste feesten!
The Vintage: feestruimte en terras in fifties-stijl!
Pony's en partijtjes: de leukste kinderfeesten met echte pony's!

Putstraat 58, 6361DK Nuth - 06-51324571
info@haversack.nl - www.haversack.nl

VISUMBUREAU - LIMBURG

Ver op reis, visum
dichtbij geregeld.

tel. 045-5245498/06-27213920

www.visumbureau-limburg.nl

MOTOREN
REVISIE
STEINS

Motoren Revisie Steins, al meer dan 25 jaar een begrip in de revisie wereld, heeft zich ontwikkeld tot de specialist op het gebied van:

- revisie van Diesel-, Benzine- en LPG motoren
- krukassen slijpen
- krukassen balanceren
- scheuronderzoek (kruk)assen
- testen en reviseren van common rail injectoren
- draai en freeswerkzaamheden
- verkoop van onderdelen, ruilmotoren, turbo's, en brandstofpompen.

In onze, geheel vernieuwde werkplaats, hebben wij alle expertise, van personenwagen tot industriemotor, onder één dak. We werken uitsluitend met gekwalificeerd personeel, stuk voor stuk professionals! **Motoren Revisie Steins, vakmanschap en kwaliteit.**

DE VALKENBERG 7 • VALKENBURG A/D GEUL • T +31 (0)43 - 609 01 09 • MOTORENREVISIESTEINS.NL

Koninklijke Onderscheidingen

Bij gelegenheid van de 50e verjaardag van Koning Willem-Alexander hebben negen inwoners van de gemeente Nuth op 26 april jl. een Koninklijke onderscheiding mogen ontvangen.

Daarvan zijn er twee woonachtig en als vrijwilliger actief in Wijnandsrade, te weten: Wilhelmus Matheus (Wim) Stals uit de Mascherelstraat 33 en Hendrik Elisabeth (Harrie) Steins uit de Langweide 20. Zij zijn beiden lid geworden in de Orde van Oranje Nassau.

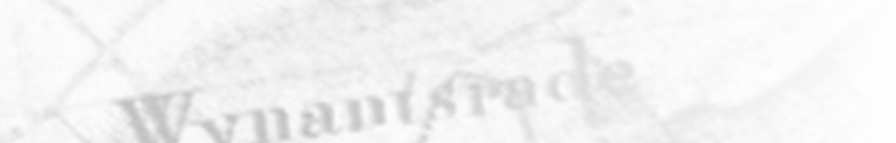
Uit het persbericht van de gemeente Nuth leren wij, dat Wim Stals tientallen jaren een steunpilaar is geweest van het verenigingsleven in Wijnandsrade. Hij begon in 1957 als spelend lid is van de fanfare St. Caecilia en dat is hij nog steeds met enkele jaren onderbreking in de jaren '80. Als technisch medewerker was hij zeer actief bij de jaarlijkse Klankparade, vooral ook bij het opzetten en afbreken van de feesttent. Ook hield hij zich bezig bij het verwerven van financiële middelen voor de vereniging. Hij is ook lid van de bloaskapel Rôtsjer Jonge en trekt in de kerstnacht mee door het dorp. Hij is daarnaast vanaf de jaren '70 bestuurslid van het Gemeenschapshuis Wijnandsrade en en zijn deskundigheid op het gebied van bouwzaken komt daar zeer van pas. Als lid van het kerkbestuur H. Stephanus zet hij die deskundigheid ook in bij het onderhoud en renovaties van het kerkgebouw, het parochiehuis en de kerkelijke begraafplaats. Wim Stals heeft actief de judosport beoefend, waarbij hij de zwarte band behaalde. In de jaren '80 was hij trainer van de judoclub Wijnandsrade en heeft toen velen enthousiast gemaakt voor deze sport. Ook heeft hij een aantal jaren als scheidsrechter gejureerd bij wedstrijden in binnen- en buitenland. Wim is een man die de daad bij het woord voegt en daarom is zijn bijdrage steeds waardevol. Door deze onderscheiding krijgt dit Koninklijke erkenning.

Ook Harrie Steins is al vanaf zijn jeugd in 1976 lid van de fanfare St. Caecilia. Voortkomend uit een muzikale familie heeft hij binnen dit muziekgezelschap zijn sporen als vrijwilliger wel verdiend. Hij bespeelt de bugel als muziekinstrument, maar hij heeft zich vervolgens al vanaf zijn 15/16^e jaar ingezet als begeleider van jonge muzikanten. Dat deed hij na een interne muziekopleiding. Ook bij het instuderen van de in verenigingsverband uit te voeren muziekwerken was hij menigeen tot steun. Die begeleidende taak ging ook verder als het ging om de voorbereiding tot deelname aan solistenconcoursen. Nadien volgde hij een opleiding tot assistent-dirigent en vanaf eind jaren '80 trad Harrie op als onderdirigent van de fanfare. Bij afwezigheid van de dirigent neemt hij het stokje over bij repetities, optredens en concerten. Bij buitenovertredens, recepties en optochten heeft hij steeds de leiding. Hij ondervindt daarin grote waardering van de leden van het korps. In 2010 heeft hij in verband met een dirigentenwisseling gedurende een halfjaar de functie van dirigent vervuld. Sinds 2002 is hij ook muzikaal leider van de bloaskapel Rôtsjer Jonge en tevens spelend lid. Ook bij de rondgang door het dorp in de kerstnacht is hij altijd present. Eind jaren '80 trad Harrie toe tot zowel de muziek- als opleidingscommissie en daarin heeft hij nog steeds zitting. Verder heeft hij al twintig jaar het technisch beheer over het instrumentarium van de vereniging en verricht hij klein onderhoud aan de instrumenten. Vanwege zijn deskundigheid is hij ook betrokken bij de aankoop van nieuwe instrumenten. Zijn muzikaliteit, grote betrokkenheid bij het korps en toeloofde inzet maken hem tot een onmisbare pijler van het muziekleven in Wijnandsrade. Deze Koninklijke onderscheiding onderstreept dat.

Het bestuur van de Heemkundevereniging feliciteert beide decorandi van harte met deze onderscheiding en de redactie van het Bulletin sluit zich daar gaarne bij aan.

Het is te hopen dat zij allebei nog jarenlang met dit vrijwilligerswerk mogen voortzetten in het belang van de gemeenschap.

Het Bestuur van de Vrienden van Wijnandsrade

Terloops (1)

Bij het passeren
van een gevaarlijke
hond

moet je z'n baasje
altijd strak
in de ogen
blijven kijken.

Wiel Oehlen

Terloops (2)

Vooruitgang is
een maatschappij
met kinderen
die denken dat melk
uit de fabriek komt

en volwassenen
die vinden dat koeien
de vooruitgang
in de weg staan.

Wiel Oehlen

Bouwbedrijf Gerards

Wijnandsrade 06-46190862

Voor al uw bouw-
of verbouwplannen?
Bel ons voor een vrij-
blijvend gesprek.

www.bouwbedrijfgerards.com

Canisius
DE LEKKERE STROOP UIT LIMBURG

Stroopfabriek Canisius Henssen BV
Nagelbeek 6-8
6365 EK Schinnen
Tel. +31(0)46-443 1212
info@canisiusstroop.nl • www.canisiusstroop.nl

Heuts Assurantiën

Voor een
verzekerd
bestaan...

VERZEKERINGEN
HYPOTHEKEN
PENSIOENEN

Heuts

NUINHOFSTRAAT 88
NUTH
HOOFDSTRAAT 103
LANDGRAAF

045 - 524 46 36

zekerheuts.nl

Heemkundevereniging Vrienden van Wijnandsrade

Opgericht op 22 december 1981 als de stichting Vrienden van Wijnandsrade
Sinds 1994 notarieel geregistreerd als een heemkundevereniging

Rekeningnummer

NL 57 RABO 0137 7984 90 voor donaties en de betaling van boeken (e.d.)

NL 43 RABO 0137 7363 71 voor de betaling van de contributie

Ten name van Heemkundevereniging Vrienden van Wijnandsrade.

Website www.vriendenvanwijnandsrade.nl

Dagelijks bestuur

Voorzitter: Wilfried Dabekaussen (045 – 524 13 20)

Secretaris: Jo Luijten (045 – 524 24 29,
Mascherelstraat 16,
6363 AW Wijnandsrade,
jam.luijten@ziggo.nl)

Penningmeester: Rein Krikke (045 – 565 01 21)

Ledenadministrateur: Ria Marell (045 – 524 51 67)

Algemeen bestuur

John Bruls (045 – 524 38 57)

Hub Gerards (045 – 577 87 12)

Karien Goessens-Schrijen (06 – 1310 8958)

Arnold de Haas (045 – 524 43 72)

Jack Jetten (045 – 524 11 35)

Henk van Malkenhorst (045 – 524 23 44)

Math Marell (045 – 524 17 05)

Jos L'Ortye (0475 – 40 12 21)

Esther Steins (06 – 23 45 49 19)

Erevoorzitters

F. Cortenraad

J. Jansen (†)

Ereleden

J. Berger, H. Beckers (†), H. Binderhagel, T. Bloebaum-Habets (†), E. Coenen-Vaessen, G. Cox, J. Habets, M. Jansen, J. Jetten, T. Kickken-Senden (†), H. Kuipers, J. Luijten, H. van Malkenhorst, M. Marell, Z. Marell (†), Z. Meessen, W. Oehlen, J. L'Ortye, J. en A. Pijs-Emonds, Chr. Rutten, A. Teheux, H. Vos, J. van der Zee (†)

‘Bulletin Wijnandsrade’ verschijnt twee keer per jaar. Een abonnement kost minimaal € 12,50 per jaar (de meeste leden betalen spontaan een hoger bedrag). Wij gaan ervan uit dat de leden die ‘Bulletin Wijnandsrade’ per post ontvangen dit bedrag zelf spontaan verhogen tot minimaal € 15,-.

Sponsors

Wijnhuis L'Ambiance Hulsberg

Schildersbedrijf VanPas Nuth

Autobedrijf Marc Mennens Wijnandsrade

Verkeersschool Hans Klein Wijnandsrade

Verloskundigen Greven/ Slabbers Wijnandsrade

Friture De Ziepe Nuth

Smink Architecten Hulsberg

Feuler Dakwerken Nuth

Pingerhoeve Nuth

Begunstigers

Kapsalon Boermans Wijnandsrade

Klussenbedrijf Maessen Wijnandsrade

Huisarts P. Hobus Wijnandsrade

Picoplast Wijnandsrade

Schoonheidssalon Tonny Bussen Wijnandsrade

Fysiotherapie Jopie Diedereren Nuth

Gitek Sport Nuth

Lugé Haarden Wijnandsrade

Autobedrijf Jo ten Oever Nuth

Transpo Nuth

't Sjnusterieke, Wijnandsrade

Moonen Bouw Nuth

De KJERO Bouw Wijnandsrade

Adviesbureau Storms Nuth

Marell Elektrotechniek Wijnandsrade

Het bestuur en de redactie bedanken de adverteerders, begunstigers en sponsors voor hun financiële bijdrage!

Deze publicatie is mede tot stand gekomen met medewerking van drukkerij Jacobs uit Schimmert.

